

«ЮБІЛЕЙНЫЯ ВЕЧАРЫ» Міхала КАЗІНЦА

НЕ АХВЯРА, А СЭНС

Народны артыст Беларусі, паўрэат Дзяржаўнай прэміі краіны, рэктар Беларускай акадэміі музыкі, прафесар Міхал Казінец адзначыў сваё шасцідзесяцігоддзе. Гэтай падзеі маэстра прысвяціў аж тры «Юбілейныя вечары», таму што ён, перш за ўсё дырыжор. Міхал Казінец кіруе трыма аркестрамі: «Маладая Беларусь» Акадэміі музыкі, які сам вывёў у вялікае канцэртнае жыццё і нават у еўрапейскі мастацкі свет; Акадэмічным сімфанічным, галоўным аркестрам краіны, за пультам якога адбыўся дэбют Казінца як сімфанічнага дырыжора; Акадэмічным народным аркестрам імя І. Жыновіча, у якім пачынаў свой шлях у вялікае мастацтва, у якім адчувае сябе, нібы ў роднай сям'і, з якім быў і ў свой юбілейны дзень.

У адным з інтэрв'ю карэспандэнт спытаў у музыканта, як ён пераносіць сваю занятасць.

— Сёння ў мяне Акадэмія музыкі і два аркестры. Вось каб усяго гэтага не было, дык было б цяжка, — адказаў Міхал Антонавіч.

Ён нарадзіўся ў вёсцы Цінцавічы недалёку ад Вілейкі. «Граць пачаў, як толькі мне ў рукі трапіў гармонік. І было гэта ў васьмігадовым узросце. Спачатку цешыў музыкой сваіх ровеснікаў, а ўжо ў 11 гадоў мяне пачалі запрашаць на вялікія вяселлі, дзе даводзілася іграць па 5—6 дзён. Гэта быў

паспяваенны час. Бацька мой вярнуўся з вайны інвалідам II групы. Мама працавала тэхнічкай, — успамінае Міхал Казінец.

Захапленне музыкай з дзяцінства ён не лічыць выпадковасцю. Музыкантам быў дзед Міхала Антонавіча, які араў зямлю і іграў на скрыпцы. Маці прыгожа спявала беларускія народныя песні.

«А пра аркестр я пачаў думаць сур'ёзна ў гады вучобы ў кансерваторыі, — успамінае М. Казінец. — У нас на народным факультэце вивучалі дырыжыраванне, і ў мяне быў цудоўны выкладчык — Іосіф Самуілавіч Абраміс, дырыжор опернага тэатра...» Таму праз тры гады пасля заканчэння народнага факультэта ў 30-гадовым узросце М. Казінец вярнуўся ў кансерваторыю і паступіў другі раз, цяпер ужо на оперна-сімфанічнае дырыжыраванне яшчэ на пяць гадоў.

Расказваючы аб сваім прафесійным і жыццёвым крэда, Міхал Антонавіч падкрэслівае, што артыст павінен быць і добрым прафесіяналам, і добрым чалавекам, «бо інакш немагчыма «сеяць» вечнае, прыгожае, эмацыянальнае. Як вытрымаць вялікія псіхалагічныя нагрукі пры незайздросным матэрыяльным становішчы? Забыцца на свае паўсядзённыя справы? Такая наша прафесія, наша традыцыя. І разам з тым памятаць, што гэта не ахвяра, а сэнс».

ТЭЛЕВІЗАР СЯРЭДНЯГА КЛАСА

СУСВЕТНАГА ЁЗРОЎНЮ

БЕЛАРУСКІ «ВІЦЯЗЬ»

Вытворчае аб'яднанне (ВА) «Віцязь» стваралася больш за 20 гадоў назад як прадпрыемства па вытворчасці каляровых тэлевізійных прыёмнікаў. Завод таксама выпускаў вырабы спецтэхнікі, якія затым у сувязі з канверсіяй былі зняты з вытворчасці. Сёння віцебскае вытворчае аб'яднанне «Віцязь» выпускае тэлевізійныя прыёмнікі каляровага і чорна-белага адлюстравання, станцыі міжстанцыйнага прыёму, сістэмы спадарожнікавага прыёму, а таксама вырабы медыцынскай тэхнікі і нават мэблю. Прадпрыемства заяўляе, што стварыла тэлевізар, які па ўсіх характарыстыках адпавядае тэлевізару сярэдняга класа сусветнага ўзроўню. Серыйны выпуск пачнецца праз некалькі месяцаў.

Распрацоўкай тэлевізійных прыёмнікаў на «Віцязі» займаецца служба галоўнага канструктара завода, а таксама канструктарскае бюро «Дысплей», якое распрацоўвае і выпускае маніторы спецпрызначэння для расійскай арміі. І хця абедрэ арганізацыі ўваходзяць у ВА «Віцязь», яны працуюць на канкурэнтнай аснове.

Сёння «Віцязь» выпускае тэлевізары каляровага адлюстравання з дыяганаллямі экрана 37 сантыметраў, 51 і 54 сантыметры, а таксама чорна-белага — з дыяганаллю 34 сантыметры. Ствараецца ўстановачная партыя чорна-белых тэлевізараў з дыяганаллю экрана 50 сантыметраў, прызначаных для жыхароў вёскі.

Серыйна выпускаемая мадэль маюць адзінае монашасі, пабудаванае на базе аднаго блока, які ўваходзіць у склад многіх мадэлей. Такая уніфікацыя пакідае месца для манеўра пры вытворчасці: прадпрыемства можа працаваць незалежна ад таго, якія тыпы кінескопаў паступілі на завод. На базе уніфікаванага шасці створаны тэлевізар, якому пакуль няма аналагаў ні ў Расіі, ні ў Беларусі. Ён мае паўнацэннае меню на экране, прадугледжвае магчымасць абароны любога канала ці рэжыму відэа ад несанкцыянаванага ўключэння (ахова ад дзяцей тых каналаў, прагляд якіх па нейкіх прычынах непажаданы). У прыёмніку ёсць убудаваны дэкодер тэлеэкста, на базе якога ажыццяўляецца экранная графіка і вывад адпаведнай інфармацыі на экран; дадатковыя таймеры. Па сваіх функцыянальных характарыстыках гэта тэлепрыёмнік высокага класа.

Ажыццяўляецца запуск у вытворчасць установачнай партыі аналагава-лічбавага тэлевізара, які «Віцязь» пачне выпускаць першым на тэрыторыі былога СССР. Гэтая мадэль мае ўнутраны мікрапрацэсарны блок, які кіруе ўсімі рэжымамі работы тэлевізара. Ад лічбавай мадэлі яго адрознівае толькі тое, што апрацоўка тэлевізійнага сігналу робіцца ў аналагавай форме.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

З ВЕРНІСАЖУ АЛЯКСЕЯ МАРАЧКІНА

«НАС КАВАЛІ Ё ПЛАМЕННІ...»

З пятага па дваццаць першага траўня гэтага года ў галерэі «Мастацтва», што на праспекце Францішка Скарыны ў Мінску, працавала выстава вядомага беларускага майстра пэндзля Аляксея Марачкіна. Ва ўтульнай светлай зале, невялікай па сваіх памерах, размясцілася ўсяго пятнаццаць твораў жывапісу і ў спецыяльным выставачным рыштунку — каля сарака акварэляў. Пераважна большасць з іх напісаная ў апошнія два-тры гады.

Да гэтага вернісажу Аляксей Марачкін прайшоў мастакоўскім шляхам трыццаць гадоў з гакам. Пачынаўся гэты шлях у 1966-м, калі ён, студэнт Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, паказаў свой зімовы эцюд на II Рэспубліканскай маладзёжнай выставе. Прайшоўшы добрую акадэмічную школу ў такіх майстроў каларыстычнага жывапісу, як Іван Ахрэмчык і Натан Воранаў, мастак працуе ў самых розных жанрах выяўленчага мастацтва. Найбольш вядомы шырокаму колу глядачоў ягоны

(Заканчэнне на 7-й стар.).

ДА ЧЫТАЧОЎ У БЕЛАРУСІ!

Паважаныя чытачы «Голасу Радзімы»!

Пачалася падліска на перыядычныя выданні на другую палавіну 1998 года. Нагадваем вам пра гэта і спадзяемся, што вы застаняцеся з «Голасам Радзімы», прынамсі, да канца года. Будзем удзячныя, калі вы параіце падліска на штотыднёвік «Голас Радзімы» іншым.

Усе даведкі пра наша выданне — у каталогу, які вы знойдзеце ў кожным аддзяленні сувязі Рэспублікі Беларусь.

Наш індэкс 63854.

РЭДКАЛЕГІЯ.

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

АФІЦЫЙНАЯ ХРОНІКА

22—23 мая Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь, Старшыня Вышэйшага Савета Саюза Белару-

сі і Расіі Аляксандр Лукашэнка наведаў Яраслаўскую вобласць Расійскай Федэрацыі. Адным з

пунктаў яго праграмы было ўскладанне кветак да помніка Максіму Багдановічу.

НА ЗДЫМКУ: цырымонія ўскладання кветак да помніка беларускаму паэту

Максіму Багдановічу.

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА, БелТА.

НА СУСЕДА СПАДЗЯВАЙСЯ...

ЗАПАСАЕМСЯ ГАЗАМ

Савет Міністраў Беларусі адобрыў прапанову дзяржаўнага прадпрыемства «Белтрансгаз» аб стварэнні рэзервовых запасаў прыроднага газу. У падземнае сховішча ў Асіповічах да 1 кастрычніка г.г. будуць запампаваны 310 мільёнаў кубічных метраў блакітнага паліва. Рэзерв дазволіць на працягу некалькіх сутак утрымліваць пад кантролем сітуацыю ў рэспубліцы ў выпадку рэзкага скарачэння паставак газу з Расіі.

БЕЛАРУСЬ І СВЕТ

ДВАЙНЫЯ СТАНДАРТЫ

Абмен думкамі па шэрагу пытанняў, якія датычаць развіцця двухбаковых адносін, адбыўся ў час сустрэчы міністра замежных спраў нашай краіны Івана Антановіча з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Францыі ў Беларусі Бернарам Фасье. Кіраўнік беларускага МЗС прыняў французскага дыпламата па яго просьбе.

У ходзе гутаркі была закранута таксама тэма прымянення двайных стандартаў у адносінах да захавання ў Беларусі правоў чалавека, у прыватнасці да дзейнасці «Хартыі-97». Іван Антановіч назваў нетактоўнымі дзеянні з боку Еўрапейскага саюза ў адносінах да ўрада і народа Беларусі, падвергнутых ізаляцыі з боку гэтай арганізацыі, якая ў той жа час раздае грашовыя прэміі дзеячам беларускай апазіцыі. Міністр выказаў упэўненасць, што ў гэтым выпадку грашовыя прэміі не з'яўляюцца гуманітарнай акцыяй, а носяць палітычны характар. Пацвярджэнне таго, паводле яго слоў, — прэміраванне выключна асоб, вядомых сваімі апазіцыйнымі, антыканстытуцыйнымі дзеяннямі.

Міністр замежных спраў звярнуў увагу пасла на тое, што пан Саннікаў, які ганарыста назваў сябе стваральнікам руху «Хартыя-97» і заявіў аб падпісанні Хартыі 180 тысячамі чалавек, адлюстроўвае мізэрна малую частку дзесяцімільённага насельніцтва Беларусі, што ўключае каля сямі мільёнаў выбаршчыкаў.

Іван Антановіч таксама перадаў дыпламату памятную запіску беларускага ўрада адносна ўдзелу нашай краіны ў Суветным эканамічным форуме ў Зальцбургу, намечаным на чэрвень 1998 года, на які Беларусь не атрымала запрашэння. Такая памятная запіска Міністэрства замежных спраў будзе накіравана ва ўсе пасольствы дзяржаў — членаў Еўрапейскага саюза, акрэдытаваных у Беларусі.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

АМЕРЫКАНСКІ ВОПЫТ

Рэктары буйных дзяржаўных універсітэтаў Мінска, Гродна, Полацка і Брэста, а таксама трох недзяржаўных інстытутаў прынялі ўдзел у праграме «Кіраванне універсітэтам у ЗША», якая была арганізавана амерыканскім урадам.

Як паведамілі ў прэс-службе Пасольства ЗША ў нашай краіне, 12 кіраўнікоў беларускіх вышэйшых навучальных устаноў на працягу трох тыдняў знаёмліліся з работай універсітэтаў і каледжаў Вашынгтона, Нью-Йорка, Мінеаполіса, Портленда і Грынсбара. Пасля вяртання беларускай дэлегацыі ў рэзідэнцыі Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла ЗША ў Беларусі Дэніэла Спекхарда быў арганізаваны прыём у гонар удзельнікаў праграмы, на якім былі падведзены вынікі паездкі. У сваім звароце да гасцей пасол падкрэсліў: правядзенне такіх праграм важна для дзвюх

краін, таму што садзейнічае абмену вопытам паміж вядучымі спецыялістамі Беларусі і ЗША.

Дэніэл Спекхард адзначыў таксама, што гэта акцыя ўрада ЗША сведчыць аб рознабаковым падыходзе яго краіны да супрацоўніцтва з нашай рэспублікай.

«Мяне як прадстаўніка дружэлюбнага вам кітайскага народа вельмі непакоіў часова «авал» беларускага рубля, што адбыўся нядаўна. Магу сцвярджаць: кітайскі ўрад заўсёды з разуменнем будзе ставіцца да праблем сяброў і, у прыватнасці, да выбранага Беларусі эканамічнага курсу. Хто, акрамя вас саміх, лепш ведае сваю спецыфіку, магчымасці і ўмовы? Ніхто з боку не мае права ўмешвацца ў вашы ўнутраныя справы.

Я ўжо сустракалася з пасламі некаторых заходніх краін, напрыклад, ЗША, Францыі, Англіі, выслухала іх меркаванні (не заўсёды аб'ектыўнае і правільнае) аб сітуацыі ў Беларусі і заўсёды гаварыла ім, што еўрапейскае супольніцтва не павінна навязваць беларускаму Прэзідэнту сваіх крытэрыяў, падыходаў. На што мне адказалі, што я ўжо моцна палюбіла Беларусь. Ну што ж, а я і не супраць».

(З інтэр'ю Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла КНР у Беларусі У СЯОЦЮ «Народнай газете»).

РЭЛІГІЯНАЕ ЖЫЦЦЕ

На ахвяраванні прыхаджан, сродкі грамадскіх арганізацый і многіх прадпрыемстваў Гродна пабудаваны ў горадзе пры Свята-Пакроўскім кафедральным саборы хрысціянскі храм. Цяпер абрады хрышчэння праводзяць тут. Спраектавалі і ўзвялі гэты прыгожы будынак бясплатна праектныя і будаўнічыя арганізацыі горада. На мемарыяльнай дошцы ўнутры храма ўпісаны назвы ўсіх арганізацый, што прынялі ўдзел у будаўніцтве хрысціянскіх.

НА ЗДЫМКУ: у час абраду хрышчэння.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

ГРОШЫ

ФАЛЬШЫВЫЯ КУПЮРЫ

У Беларусі ўзраста колькасць фальшывых банкнотаў. Як паведаміла Упраўленне інфармацыі Нацыянальнага банка, у першым квартале такіх падрабак было выяўлена 161, тады як летась за такі ж перыяд — 97.

Больш за ўсё падрабляюць доллары ЗША, з якіх асноўную масу складаюць стодоларавыя купюры. Звычайна яны вырабляюцца спосабам плоскага афсетнага друку альбо з дапамогай ксеракапіравання. Але фальшывамакетчыкі таксама ўхітраюцца дакладнейша на банкнотах нулі і пераклейваць партрэты. Такіх грашовых знакаў было канфіскавана 19.

Выяўлены таксама розныя вартасцей фальшывыя нямецкія маркі, расійскія рублі і разліковыя білеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь.

ЧЫТАННІ

ТРАДЫЦЫІ КІРЫЛЫ І МЯФОДЗІЯ

У Мінску завяршыліся чарговыя, ужо чацвёртыя па ліку, Міжнародныя кірыла-мяфодзійскія чытанні, у якіх прынялі ўдзел вучоныя з усіх абласцей нашай рэспублікі, Расіі, Латвіі і Італіі. У рамках форуму працавалі сем секцый, прысвечаных кірыла-мяфодзійскім традыцыям у духоўнай і кніжнай культуры, агульнаславянскай спадчыне ў развіцці пісьменнасці, мовы і літаратуры, праблемам багаслоўскіх даследаванняў і адукацыі.

ПАСЛЯ НАВАЛЬНІЦЫ

У Целяханскім до-следным лясах ад-назначылі лясы, на тэрыторыі якіх ад-нулагоднага ўра-гану пацярпела звыш ты-сячы гектараў лесу. На бураломках цяпер раз-мяшчаюцца маладыя пасады, праводзяцца мерапрыемствы, што садзейнічаюць нату-ральному лесаўзнаў-ленню. У лясах не сталі рабіць сучэ-льных высечак, таму дрэвы, якія выжы-вуць, будуць нату-ральнымі насеннікамі будучага лесу.

НА ЗДЫМКУ: ля-сны ўгоддзі і пасля ўрагану павінны мець належнае афармлен-не.

Фота Тамара КА-БЯКА, БелТА.

АДУСЮЛЬ ПАКРЫСЕ

«ГЕРМАНИЯ і Беларусь блізкія геаграфічна і з гі-тарычнага пункту гледжання. Наша будучыня можа быць толькі агульнай», — заявіў Хорст Вінкельман, но-вы Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол ФРГ у Рэспублі-цы Беларусь пры ўручэнні даверчых грамад Прэзідэн-ту Беларусі А. Лукашэнка. Прэзідэнт выказаў упэўне-насць, што Германія выйдзе на другое месца (пасля Расіі) у гандлі з Беларуссю.

50 МІЛЬЁНАЎ долараў у год складае гандлёвы абарот беларуска-ізраільскага сумесных прамысловых прадпрыемстваў, якіх налічваецца ўжо больш за 20.

У МАСЕВІЧАХ, што ў Капыльскім раёне, адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнага комплексу ў па-мяць 20 вёсак, якія ў гады вайны таксама, як і Масеві-чы, былі спалены разам з жыхарамі.

БЕЛАРУСКА-РАСІЙСКИ Саюз прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў створаны ў Мінску. Заснавальніка-мі яго сталі Беларуская навукова-прамысловая палата і Маскоўская канфедэрацыя прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў.

НЕЗВЫЧАЙНЫ фестываль прайшоў на Іслачы, па-блізу Дому творчасці пісьменнікаў. Называецца ён — «У народа няма дрэннай прыроды». Яго мастацка-спартыўную накіраванасць забяспечылі каля 20 ка-манд з Мінска і абласцей рэспублікі. Ад конкурсу не-сур'ёзнай песні да шматлікіх спаборніцтваў і гульніў — такая была праграма фестывалю.

НЯМЕЦКІ вучоны Эдмунд Лэнгфельд узна-гароджаны ордэнам Францішка Скарыны. Прафесар Лэнгфельд — старшыня праўлення радыялагічнага ін-стытута імя Ота Хуга. Высокай беларускай узна-гароды ён удастоены за пленную дзейнасць па развіц-ці беларуска-германскага супрацоўніцтва ў галіне пераадолення і мінімізацыі наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС і асабісты ўклад у ажыццяўленне гуманітарных праектаў.

НОВАЕ перыядычнае выданне мае назву «Юстыцыя Беларусі». Гэта свой друкаваны орган займела Мі-ністэрства юстыцыі Беларусі. Характар выдання — на-вукова-практычны часопіс.

ПРАЦЯГЛАСЦЬ газаразмеркавальных сетак Бе-ларусі вырасце сёлета на 600 кіламетраў. Плануецца, што 7 гарадоў атрымаюць прыродны газ, блакітнае паліва прыйдзе і ў дзесяткі невялікіх населеных пун-ктаў.

НА ТРАДЫЦЫЯХ СУСВЕТНАЙ КУЛЬТУРЫ

Гродзенская школа № 36 з польскай мовай навучання самая маладая ў горадзе. Яна пабудавана на грошы, выдзеленыя Рэспублікай Польшча. Абсталявана на сродкі, сабраныя былым гродзенцам, а цяпер рэдактарам Варшаўскага ра-

дыё Ляславам Спіндэрам.

Тут навучаецца 485 дзяцей з польскіх сямей. Усе настаўнікі школы атрымалі адукацыю ў Польшчы. У аснове выхавання і навучання вучняў багатыя традыцыі польскай, беларускай і сусветнай культуры. Тут ёсць магчымасць

развіць індывідуальнасць кожнага вучня.

Штогод у школе праводзяцца Дні культуры Польшчы і Беларусі. Вучні часта робяць паездкі ў Польшчу, дзе яны больш глыбока займаюцца вывучэннем польскай мовы.

НА ЗДЫМКАХ: у веснавыя дні вучні займаліся азеляненнем прылеглых да школы тэрыторый; вучаніца трэцяга класа Насця ЗУБРЫЦКАЯ і выкладчык пачатковых класаў Марына ВАСІЛЮК на ўроку матэматыкі.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

Міжнародны інстытут па радыёэкалогіі імя А. Сахарова (МІРС), адна з самых маладых навучальных устаноў у краіне, можа служыць прыкладам арганізацыі навучальнага працэсу і эфектыўнага міжнароднага супрацоўніцтва.

Сваім станаўленнем Сахаравскі інстытут у многім абавязаны першаму рэктару Аляксандру Люцко, які рана пакінуў вясце, але паспеў зрабіць МІРС самым вядомым інстытутам за межамі Беларусі. Некалькі гадоў назад энергія і выдатныя творчыя здольнасці прафесара Люцко літаральна пакарылі калег з Кенсінгтонскага ўніверсітэта (Лондан), ўніверсітэта Жуль Верна (Ам'ен) і Гарвардскага

мяці Андрэя Сахарова "Свет, прагрэс, правы чалавека", які паставіў стварыць у сталіцах рэспублік, якія пацярпелі ад катастрофы на ЧАЭС, вышэйшыя навучальныя ўстановы па падрыхтоўцы спецыялістаў у галіне радыёэкалогіі, радыяцыйнай бяспекі, радыяцыйнай і ядзернай медыцыны, радыяцыйных тэхналогій.

Пры Белдзяржуніверсітэце быў утвораны Міжнародны каледж па радыёэкалогіі імя Сахарова, які пачаў вывучэнне прычын і вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Тады ж аб рабоце каледжа Аляксандра Люцко з'яўляюцца артыкулы ў замежнай прэсе. І адна з англійскіх журналістак знаёміць яго з

АДУКАЦЫЯ

САХАРАЎСКІ ІНСТЫТУТ.
ПРАЗ СЕМ ГАДОЎ

универсітэта. Яго ідэі аб рабоце ВУЗ знайшлі адлюстраванне ў сумесным праекце, які быў падтрыманы Еўрапейскім саюзам у рамках адпаведнага накірунку вядомай Праграмы тэхнічнай дапамогі для новых незалежных дзяржаў. Разлічаны на тры гады праект атрымаў фінансаванне ў памеры 240 тысяч эка: Летам будучы падведзены канчатковыя вынікі ажыццяўлення праекта, але ўжо цяпер усе ўдзельнікі прызнаюць яго на рэдкасць паспяховым. Сёння Міжнародны інстытут па радыёэкалогіі імя А. Сахарова сапраўды можа прапанаваць не толькі якасную адукацыю ў галіне радыёэкалогіі, радыёбіялогіі і экалагічнай медыцыны, але і арыгінальныя тэхналогіі па структуры ВУЗ і арганізацыі навучальнага працэсу.

Інстытут правёў шэраг міжнародных семінараў, апошні з іх на тэму "Стратэгіі гібкага кіравання ВУЗ для забеспячэння ўстойлівай якасці адукацыі" прайшоў у сярэдзіне красавіка. У ім прынялі ўдзел не толькі беларускія спецыялісты, але і прадстаўнікі ВУЗ Вялікабрытаніі, Швецыі, Расіі, Казахстана. Удзельнікаў віталі пасол Вялікабрытаніі ў Беларусі Джэсіка Пірс і саветнік па культуры, навуцы і супрацоўніцтва Пасольства Францыі Франсуа Ларан.

А пачалося ўсё сем гадоў назад з Міжнароднага кангрэса па-

выкладчыкамі Кенсінгтонскага ўніверсітэта. З гэтай сустрэчы і пачалося супрацоўніцтва беларускага каледжа з англійскім ўніверсітэтам, а неўзабаве адносіны паміж калегамі дзвюх краін перараслі ў шчырую дружбу.

Цяпер каледж стварае ў Хойніках першую даследную станцыю для правядзення студэнцкай практыкі і навукова-даследчых работ. Сродкі Еўрапейскага саюза дапамаглі каледжу, пазней перайменаванаму ў інстытут, набыць сучаснае абсталяванне для навукова-даследчых лабараторый, стварыць не менш каштоўную бібліятэку. МІРС таксама змог расшырыць сваю геаграфію за кошт стварэння філіялаў у Кіславодску і Алма-Аце.

Па словах рэктара Аляксандра Мілюціна, да 2000 года Сахаравскі інстытут плануе падрыхтаваць 1 000 спецыялістаў.

Сахаравскі інстытут мае намер рэалізаваць і новыя праграмы. У Мінску МІРС адкрые экалагічны ліцэй, у якім школьнікі і студэнты малодшых курсаў з Беларусі, краін СНД і Усходняй Еўропы змогуць прайсці поўны курс навучання па экалогіі, радыёэкалогіі, радыёэкалогіі. Інстытут таксама плануе наладзіць сістэму падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй.

Кацярына СУХАВА.
("Белорусская газета").

БЕЛАРУСКІ «ВІЦЯЗЬ»

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Практычна любы тэлепрыёмнік пры настройцы патрабуе чалавечага ўдзелу для ажыццяўлення рэгуляроўкі пасля зборкі. Аналагава-лічбавае шасі не мае на сваёй плаце ніводнага падстроенага элемента, што дазваляе практычна поўнасцю зняць "чалавечы фактар" і атрымаць ідэнтычныя электрычныя характарыстыкі кожнага шасі. З гэтай мэтай на ВА "Віцязь" распрацавана і тыражувецца унікальнае абсталяванне, якое дазваляе з дапамогай ЭВМ і адпаведнага адаптэра праводзіць аўтаматычны кантроль параметраў. Пасля аўтаматычнай настройкі патрэбныя параметры заносзяцца ў энерганезалежную памяць, дзе захоўваюцца на працягу 10 гадоў. Тыя параметры, якія падлягаюць рэгуляроўцы, пад кінескоп падстройваюцца пры дапамозе пульта дыстанцыйнага кіравання. Такім чынам, чалавечыя рукі ў рэгуляроўцы прыёмніка практычна не ўдзельнічаюць, а аўтаматычная настройка забяспечвае найвышэйшую дакладнасць, надзейнасць і ідэнтычнасць характарыстык. Такая тэхналогія дазваляе павысіць надзейнасць прадукцыі, знізіць працаёмнасць настройкі шасі (яна займае каля чатырох мінут). Для вытворчасці 300 тысяч такіх тэлевізараў у год патрабуецца ўсяго 10 рабочых месцаў.

На ВА "Віцязь" распрацоўваюцца таксама тэлевізары з лічбавай апрацоўкай сігналу і дыяганаллю кінескопа 72 сантыметры, якія будуць выпускацца ў футляры з цэльнага дрэва з металічным кажухом. Такія тэлевізары на Захадзе лічацца экалагічна чыстымі. Тэлепрыёмнік будзе ўкамплектаваны стылізаванай падстаўкай, мець убудаваны модуль "кадр у кадры" і ўбудаваны модуль прыёму спадарожнікавага тэлебачання. Пры жаданні карыстальніка ён можа дадаткова камплектавацца талеркай для прыёму спадарожнікавага сігналу.

Вытворчае аб'яднанне "Віцязь" удзельнічае ў праграме "Беларускі тэлевізар". У канцы мінулага года прадпрыемства на ведаў у той час віцэ-прэм'ер Пётр Пракаповіч. Ён аглядзеў вытворчыя магчымасці, азнаёміўся з фінансавымі паказчыкамі завода і паабядаў забяспечыць выдзяленне крэдыту ў размеры 2,8 мільёна долараў, які да гэтага часу не атрыманы. Гэтую суму прадпрыемства збіралася патраціць на набыццё старых і адпрацаваўшых свой рэсурс тэрмапласт-аўтаматаў, без якіх

немагчыма вытворчасць тэлевізараў з вялікімі дыяганалімі. Сёння 100 працэнтаў футляраў для тэлевізараў выпускаецца з пластыку ўласнага дызайна. К канцу года плануецца мець на тэлевізары кожнай дыяганалі па два комплекты аснасткі з розным дызайнам. Тады ж запланавана пачаць выпуск тэлевізараў у пластыкавым футляры ўласнай распрацоўкі з дыяганаллю 63 сантыметры.

Аднак для ажыццяўлення гэтых планаў патрэбны сродкі, якіх завод сёння не мае: адзін тэрмапласт-аўтамат каштуе каля 500 тысяч долараў. Ёсць і іншыя праблемы, бо, акрамя праграмы "Беларускі тэлевізар", існуе яшчэ і праграма імпартазамышчэння, у рамках якой "Віцязь" працуе з многімі вытворцамі элементнай базы як у Беларусі, так і ва ўсёй СНД. У рамках краіны многія камплектуючыя пастаўляе ВА "БелВАР", нямаючы мікрасхем забяспечвае ВА "Інтэграл" — адзінае ў свеце прадпрыемства, што змагло паўтарыць камплект мікрасхем "Філіпс", базай якога з'яўляецца звышвялікая інтэгральная мікрасхема. Акрамя гэтага, "Інтэграл" вырабляе мікрасхему ўзмацняльніка нізкай частаты, мікрасхему памяці, мікрасхему кіравання. На "Віцязі" сочаць за новымі распрацоўкамі айчынных прадпрыемстваў, ахвотна ідуць на кантакты з новымі пастаўшчыкамі. Аднак нярэдка выпадкі, калі элементы, выпускаемыя беларускімі вытворцамі, аказваюцца больш дарагімі і менш якаснымі, чым тыя, што прапаноўваюцца "Філіпсам".

Што тычыцца слаўтай праграмы "Беларускі тэлевізар", то трэба заўважыць, што айчыны тэлевізар не можа існаваць без беларускага кінескопа, завода ж па вытворчасці апошняга ў Беларусі няма, і будаўніцтва такога прадпрыемства не прадбачыцца. А паколькі тэлевізар — гэта ў першую чаргу кінескоп і уніфікаванае шасі, то ўзнікае пытанне, наколькі ўвогуле прамамерна гаварыць аб магчымасці стварэння ўласнага тэлевізара пры адсутнасці базы, якая б пастаўляла асноўныя элементы, і аб мэтазгоднасці прыняцця праграмы з такой назвай.

Сёння "Віцязю" даводзіцца закупляць кінескопы за мяжой, напрыклад, у літоўскім Панявежысе. Аднак найбольш плённыя адносіны ў завод склапіліся з фірмай "Філіпс", якая пастаўляе суды не толькі кінескопы. Праз размешчанае ў Мінску прадстаўніцтва "Філіпс" на "Віцязь" рэгулярна пастаўляюць новыя тэхналогіі, мікрасхемы — словам, боль-

шая частка элементнай базы, якая выкарыстоўваецца для аналагава-лічбавага тэлевізара. Прычым вядомая фірма пастаўляе зусім не стары тавар, а мікрасхемы, якія з'явіліся нядаўна. Акрамя таго, адбываецца пастаяннае зніжэнне цэн, "Філіпс" забяспечвае "Віцязь" таварнымі крэдытамі: усе камплектуючыя, якія відавочна прадпрыемства атрымлівае ад "Філіпса", паступаюць без перадаплаты; разлік праводзіцца на працягу месяца.

Кашт кінескопа, выпускаемага ў Панявежысе для тэлевізара з дыяганаллю экрана 51 сантыметр, складае 58—60 долараў, а за кінескоп, што выпускае "Філіпс", завод плаціць 132 нямецкія маркі. Адпаведна ў першым выпадку тэлевізар каштуе 185—190 долараў, а ў другім — прыкладна на 10 долараў даражэй. Зрэшты, больш нізкая цана далёка не заўсёды дазваляе пакупніку быць у выйгрышы: працэнт вяртання беларускіх тэлевізараў сёння прыкладна ў два разы вышэйшы, чым тэлевізараў заходняй вытворчасці. Аднак як бы там ні было, прырост вытворчасці летась склаў 35 працэнтаў.

На ВА "Віцязь" створана так званая аналітычная група, работа якой дазволіла знізіць выдаткі на набыццё камплектацыі за мінулы год больш чым на мільён долараў. Пры гэтым адзначаецца тэндэнцыя да павышэння якасці выпускаемых тэлевізараў.

Сёння практычна ўсе расійскія заводы, што выпускалі тэлевізійныя прыёмнікі (акрамя размешчанага ў Аляксандраве), знаходзяцца ў цяжкім становішчы — прадпрыемстваў, здольных склаці сур'езную канкурэнцыю прадукцыі "Віцязі" і "Гарызонт", у Расійскай Федэрацыі няма. Суды ідзе немалая частка "Віцязю", бо яшчэ некалькі гадоў назад на тэрыторыі былога Савецкага Саюза была створана вялікая сетка беларускага прадпрыемства з 80 філіялаў, якія ажыццяўляюць рэалізацыю і гарантыйны рамонт прадукцыі віцебскага завода. Афіцыйна ў Расію ідзе каля 30 працэнтаў тэлевізараў. Аднак далёка не ўсе з астатніх 70 працэнтаў затрыманых у Беларусі — асноўная частка таксама трапляе ў РФ праз дробныя фірмы.

Не так даўно партыя тэлевізараў была пастаўлена пад зборку ў Іран, плануецца доўгатэрміновае супрацоўніцтва з іранскай фірмай па сумеснай вытворчасці тэлевізараў. Называюцца яны будучы не "Віцязь", а "Парсена" (што азначае гэтакі слова ў перакладзе з фарсі на віцебскім заводзе не ведае ніхто).

Вераніка ЧАРКАСАВА.

З ГІСТОРЫ ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ

АКУПАЦЫЯ

4. «ПРАЦІЎНІК ПАВІНЕН АТРЫМАЦЬ...
НЕЗАСЕЛЕНАЮ ПУСТЫННЮЮ ЗЯМЛЮ...»

Нямецка-фашысцкія захопнікі не толькі грабілі насельніцтва, калгасы, саўгасы, прамысловыя прадпрыемствы, а імкнуліся ператварыць тэрыторыю СССР у мёртвую зону. Пры адступленні нямецкія ваенныя ўлады выдалі загады аб суцэльным разбурэнні гарадоў і вёсак, якія пакідалі.

У сувязі з адступленнем з Кубані Гітлер выдаў 4 верасня 1943 года дырэктыву аб разбурэнні ўсіх ваенных і грамадзянскіх аб'ектаў, населеных пунктаў, дарог, прамысловых прадпрыемстваў, портаў і ўсяго, што магло быць выкарыстана савецкімі войскамі. У гэтай жа дырэктыве Гітлер патрабуе: "... ж) Праціўнік павінен атрымаць зусім непрыгодную на доўгі час, незаселеную пустынную зямлю, дзе на працягу месяцаў будучы адбывацца ўзрывы мін". Практычна гэта азначала ператварэнне Кубані ў зону пустыні.

У загадзе нямецкага камандвання ад 7 верасня 1943 года, атрыманым штабам 466-га пяхотнага палка, указваецца: "У выпадку адыходу належыць поўнасцю знішчыць на тэрыторыі, якая пакідаецца, усе збудаванні і запасы, якія ў якой-небудзь ступені могуць аказацца карыснымі для ворага: жыллыя памяшканні (дамы, бліндажы), машыны, млыны, калодзежы, стагі сена і саломы.

Усе без выключэння дамы спальваць; печы ў дамах узрываць з дапамогаю ручных гранат; калодзежы прыводзіць у непрагоднасць, знішчаць пад'ёмныя прыстасаванні, а таксама кідаючы ў іх нечыстоты (падлу, гной, кізкі, бензін); стагі з саломай і сенам, а таксама ўсё кагэ роду запасы спальваць; сельскагаспадарчыя машыны і слупы стаячых правядных ліній узрываць; паромы і лодкі затапляць.

Разбурэнне мастоў і мініраванне дарог ускладняецца на сапёраў. Абавязкам кожнага з'яўляецца забяспечыць, каб тэрыторыя, якая пакідаецца, на працягу доўгага часу не магла выкарыстоўвацца ні для якіх мэт у ваенных і сельскагаспадарчых адносінах".

У загадзе па 512-му пяхотнаму палку ад 10 снежня 1943 года аб ператварэнні ў зону пустыні населеных пунктаў пры адступленні ўказваецца: "13. Для забеспячэння поўнага разбурэння ўсе дамы павінны быць спалены, у каменныя дамы належыць папярэдне нанасіць саломы. Існуючыя каменныя будынкі павінны быць узарваны, прычым неабходна разбуріць таксама падвалы.

Меры па стварэнню зоны пустыні маюць рашучае значэнне для вядзення зіміх баявых дзеянняў і павінны быць таму падрыхтаваны і праведзены поўнасцю і бязлітасна.

14. Для лепшага абсталявання бліндажоў на зіміх пазіцыях, якія будуць намі заняты, дазваляючы забіраць з разбуреных населеных пунктаў маёмасць, пакінутую жыхарамі: напрыклад, газу, аконнае шкло, цвікі, патэльні, горкі, ляпы, крэслы, ведры, абсталяванне канюшань, вяроўкі, мяшкі, харчы (цыбулю, агуркі, бульбу, прасо). Жывёлу забіраць з сабой, плаццы за яе.

Шацінг".

У загадзе імперскага кіраўніка СС Гітлера гаворыцца: "У сувязі з адыходам на захад, забяспечыцца ўсімі наяўнымі ў вашым распараджэнні сродкамі, каб у абласцях, што аддаюцца ворагу, не заставалася ніводнай рэйкі і былі ўзарваны ўсе шпалы. Увесь хлеб да апошняга цэнтнера павінен быць адгруканы".

Разбурэнне гарадоў і іншыя населеныя пункты, нацысцкія правіцелі разлічвалі стварыць хаос у СССР. "Хаос у Расіі будзе тым большы, наша кіраванне і эксплуатацыя акупіраваных абласцей будзе тым лягчэйшым, чым больш насельніцтва савецкіх рускіх гарадоў пойдзе ва ўнутраныя раёны Расіі".

Летам 1944 года фашысты, адступаючы пад напорам Чырвонай Арміі і партызан, у злосці імкнуліся ўсё знішчыць на сваім шляху, хапалі людзей, здэкавалі з іх і расстрэльвалі. У вёсцы Альшанцы Валожынскага раёна немцы арыштавалі групу грамадзян і падверглі катаванням, а затым многіх з іх расстрэлялі. Сярод арыштованых апынуўся і Альбін Сея, тады 5-гадовы хлопчык. Ён цудам застаўся жывы. Фашыст жорстка збіў яго, спрабаваў вешаць, замаў рукі, а затым выстраліў у яго. Куля прашыла грудзі, перабіла правую руку вышэй локця. Але ён выжыў, хоць застаўся інвалідам (без рукі) на ўсё жыццё.

Акупанты прычынілі Беларусі незлічоныя страты. Яны спалілі і разбурылі 209 гарадоў, а ў іх больш за 8 мільёнаў квадратных метраў жылога фонду, 10 тысяч прадпрыемстваў, 9 200 вёсак, 1,2 мільёна дамоў, высеклі 104 гектары лесу, 33 тысячы гектараў садоў.

З мэтай прадугледжанага плана "Ост" скарачэння насельніцтва на Беларусі было створана 260 лагераў смерці, праведзена больш за 140 карных экспедыцый, у час якіх нямецка-фашысцкія захопнікі спалілі 619 вёсак з жыхарамі. За гады акупацыі на Беларусі знішчана 2 мільёны 200 тысяч чалавек, на работы ў Германію вывезена 380 тысяч чалавек, спалена разам з насельніцтвам 628 вёсак. За гады вайны загінуў кожны чацвёрты жыхар Беларусі.

Мікалай БАНДАРЭНКА.

У ТАВАРЫСТВЕ «РАДЗІМА»

НАВОШТА ЧАЛАВЕКУ КАРАНІ?

Госцяй таварыства "Радзіма" нядаўна была наша зямлячка з Аргенціны Зянона Сабчук. Напісала "наша зямлячка" і задумалася, ці можна яе так называць. Зянона нарадзілася ў ўсё жыццё пражыла ў Лацінскай Амерыцы. І толькі прыкладна дзесяць гадоў таму ўпершыню наведала Беларусь, вёску пад Баранавічамі. Адтуль у 1926 годзе яе бацька Канстанцін Арцхо паехаў за акіяна, спадзеючыся зарабіць грошай. У Буэнас-Айрэсе вясковому хлопцу не спадабалася. У правінцы Абера яму далі 25 гектараў зямлі, якую трэба было яшчэ распрацоўваць. Горада Абера тады не было. Ён рос разам з дачкой Канстанціна Арцхоа Зянонай. Зараз у ім 55 тысяч жыхароў.

У час работы Першага з'езда беларусаў свету, на які прыехалі беларусы з Аргенціны, Пётр Краўчанка, тады міністр замежных спраў Беларусі, назваў Абера горадам-пабрацімам нашага Маладзечна. І ў знак пабрацімства мэр Маладзечна С. Татарыновіч гэтым разам уручыў Зяноне Канстанцінаўне баян для Рускай абшчыны ў Аргенціне, зроблены на Маладзечанскай фабрыцы музычных інструментаў.

Дык вось, Зянона Сабчук нарадзілася і вырасла ў Аргенціне, а яе дзеці ўсё жыццё называлі маці фанаткай Расіі (за мяжой увесё былі вялікі Савецкі Саюз называлі Расіяй).

— І толькі калі самі потым пабылі ў краіне сваіх дзядоў, то зразумелі, чаму я яе так люблю.

А і сапраўды, адкуль такое вялікае прыцягненне да зямлі далёкай і, бадай, незнаёмай? Некалькі разоў у час сустрэчы Зянона Сабчук вымаўляла слова "карані".

— Калі першы раз прыехала ў Беларусь і з дапамогай супрацоўнікаў таварыства "Радзіма" знайшла сваякоў, вызначыла свае карані па бацькавай лініі, а мой карань па маці — украінскі. Сям'я ў нас была інтэрнацыянальная. Жылі дружна. Бацька вучыў дзяцей сваёй мове, маці — сваёй.

Зянона Сабчук пяць гадоў была старшынёй Рускай абшчыны ў горадзе Абера. Мясцовыя ўлады заўсёды добрабычліва ставіліся да эмігрантаў, аказвалі дапамогу. У абшчыну ўваходзіць рускія, беларусы, украінцы. А нядаўна Зянона Сабчук стала ганаровым консулам Расійскай Федэрацыі ў сваім родным горадзе і менавіта па запрашэнні Расіі з 13 па 30 красавіка гасціла ў гэтай краіне. У час свайго афіцыйнага візіту яна наведала Маскву, Перм, іншыя гарады, а потым прыехала ў Беларусь.

Зянона Канстанцінаўна не тое, каб скардзілася, але са шкадаваннем гаварыла, што ў апошнія гады неяк аслабелі сувязі ў беларусаў з іх Бацькаўшчынай. Па прыватных запрашэннях ездзяць адзін да аднаго ў госці, а вось дзяржаўнай падтрымкі не маюць.

— Мы адчулі сябе адарванымі ад Радзімы. Калі беларусы са сваімі праблемамі ідуць у Расійскае пасольства, ім гавораць: "А вы не нашы". Мы нібы сіроты, і нам балюча гэта адчуваць. Бо ўсіх беларусаў аб'ядноўвае тое, што ніяк нельга згубіць, пра што трэба помніць, — нашы агульныя карані.

Зноў гэта слова — карані. Каб не адчуваць сябе бязродным і нікому непатрэбным, чалавеку неабходна ведаць, адкуль ён паходзіць, дзе пачатак яго роду і які ён, гэты род.

Беларускае таварыства "Радзіма" заўсёды падтрымлівала кантакты з аргенцінскімі землякамі. Прыязджаючы ў Беларусь, яны завіталі ў таварыства, атрымлівалі дапамогу — кнігі, падручнікі, газеты. У рэдакцыю "Голасу Радзімы" ішлі пісьмы з падзякай за газету, бо яна часта была адзінай крыніцай інфармацыі аб усім, што адбывалася ў іх роднай вёсцы, горадзе. Апошнім часам у сувязі з тым, што страшэнна павысіўся кошт перасылкі (асабліва авія), "Голас Радзімы" ў Аргенціну амаль не пашлаецца. Зямлякі не атрымліваюць навін з Бацькаўшчыны.

У горадзе Ла-Плата мясцовыя ўлады прадастаўляюць магчымасць рускім, украінцам, беларусам, літоўцам перадаваць свае праграмы па радыё на іх роднай мове. Беларусы такую магчымасць не выкарыстоўваюць, таму што не маюць інфармацыі аб жыцці на іх Радзіме. Зянона Сабчук прасіла магнітныя касеты з запісамі беларускай музыкі, танцаў, песень. "Усё гэта важна нам дзеля захавання сваіх каранёў", — сказала яна.

На сустрэчы ў таварыстве "Радзіма" прысутнічаў начальнік Агентаў Лацінскай Амерыкі Міністэрства замежных спраў Беларусі Уладзімір Пішчака (між іншым, былы супрацоўнік таварыства "Радзіма"). З Зянонай Сабчук знаёммы даўно, ведае праблемы аргенцінскіх беларусаў. Расказваючы аб тым, што ў бліжэйшы час Лацінскую Амерыку з афіцыйным візітам збіраецца наведаць міністр замежных спраў Іван Антановіч, выказаў надзею, што справы ў зямлякоў павінны палепшыцца. У Аргенціне мяркуецца адкрыць Беларускае пасольства.

А пакуль, ад'язджаючы дадому, Зянона Сабчук павезла з сабой дзяржаўную сімваліку — флаг і герб Беларусі, баян, кнігі, касеты з запісамі беларускіх песень і, вядома, уражанні ад сустрэчы з блізкімі людзьмі, сябрамі, з зямлёй продкаў, адкуль бярэ пачатак яе род, дзе яе карані.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКУ: у час прыёму ў таварыстве "Радзіма". Зянона САБЧУК — крайняя справа.

НАМ ПІШУЦЬ

Там за лесам-борам,
На апецы Боскай,
Як нядолі сведка,
Села наша вёска.

Янка КУПАЛА.

Прачытала ў № 16 "Голасу Радзімы" нататкі Т. Нарачанскай пра горад Лагойск. І мне захацелася падзяліцца ўражаннямі. У мінулым годзе, летам, давялося два тыдні адпачываць на Лагойшчыне. Мяне ўсё цікавіла, упершыню давялося пабыць на зямлі Я. Купалы, З. Бядулі, Н. Гіевіча. Цудоўныя, непаўторныя краявіды: узвышшы, рэкі, азёры, лясы, рэзкія дрэвы, расліны. Багатая гісторыя Лагойшчыны. Гэтая зямля дала нашаму краю вядомых паэтаў, пісьменнікаў, народных майстроў, знакамітых ганчароў і проста таленавітых людзей, якіх ведаюць далёка па-за межамі Беларусі.

КАБ ПОМНІЛІ

Ды не ўсё так цудоўна... Ад убачанага і пачутага баліць душа, хочацца крычаць. За што ж так Бог пакараў людзей?! Не хочацца верыць, што жывуць "Іваны, не помнящие родства". Мне так хацелася пакланіцца магіле братоў Тышкевічаў, тых, хто заснаваў горад. І што ўбачыла: каб прабрацца да касцёла, трэба было патраціць час і высілкі: крапіва, лебяды ў рост чалавека, агароджа — таксама. Усё вакол перакапана, ішла будоўля, працаваў экскаватар. Ад магілы нічога не засталася, прысутныя, якія працавалі, нічога не бачылі і не ведалі нават, хто такія Тышкевічы. Хацелася крыкнуць: "Людзі, што ж вы робіце? Вы закапалі гісторыю, памяць". Нічога ў жыцці

не праходзіць бяспледна, за ўчынкi прыйдзе расплата, і самае страшнае, што прыйдзеца расплачвацца нашчадкам. У вёсцы Корані зруйнаваны могілкі, дзе знайшлі апошняя прыстанішча бацька Я. Купалы Дамінік Луцэвіч, брат Казік, дзве яго сястры — Сабіна і Гэля, на месцы могілак пабудаваны клуб.

Старажытны парк у запушчэнні, вакол смецце, сумна глядзець на рэшткі графскага палаца славуных Тышкевічаў на Замкавай гары.

У горадзе няма ніводнай кніжнай крамы, і не толькі ў Лагойску, але ў многіх гарадах Беларусі закрываюцца кнігарні, бібліятэкі — рэаліі цяперашняга часу. У адной краме, ва ўнівермагу, ёсць

куточак, дзе гандлююць "заборнай" літаратурай, і ніводнай кнігі на беларускай мове. Прапанавалі ўзяць некалькі кніг беларускіх аўтараў, дык аж рукамі замахалі, так напалохаліся: відаць, забаронена. Людзі засмучаныя, стомленыя, такое ўражанне, што жывуць адным днём. Мала хто ведае, што ў Харужынцах ёсць музей Я. Купалы, што ў Акапах ён напісаў свае лепшыя творы.

Доктар санаторыя, да якога звярнулася на беларускай мове, катэгарычна запратэставаў: "Ко мне обращайтесь только по-русски". Дырэктар Янушкавіцкага дома культуры, запрашаючы на канцэрт "Ищем таланты", папрэдзіў: "Петь и читать стихотво-

рения только на русском языке. Не надо портить русский язык белорусским. Хватит радио треплет по-белорусски". Вось так! Тут каментарый не патрэбныя. Сумныя засталіся ўражанні, на душы рана. Можна таму, што ў мяне ёсць з чым параўноўваць, рабіць высновы.

Мінулым летам прайшоў страшны ўраган, пацярпелі суседні з Лагойскім раёны: Стоўбцы, Валожын. Па дарозе ў Вільнюс, вяртаючыся дадому, можна было ўбачыць зламаныя, перакручаныя, вывернутыя дрэвы, панура "глядзелі" на дарогу вясковыя хаты без дахаў, знесеныя ўраганам. Бог паказаў сваю моц і сілу. Гэта напамін. Продкі помсцяць, іх трэба помніць.

Леакадзія МІЛАШ.

г. Вільня.

Бацькаўшчына

Зборнік гістарычнай літаратуры

825 гадоў праменнай памяці пакінула суайчыннікам полацкая князеўна Прадслава. З яе манаскім імем — Ефрасіня — спалучана духоўнае ўзвышэнне Полацкай зямлі. Ігуменні-асветніцы, першай жанчыне на Русі, кананізаванай у святых, нябеснай заступніцы Беларусі і прысвечаны чарговы выпуск зборніка гістарычнай літаратуры «Бацькаўшчына».

Кніга, выпраўленая ў свет выдавецтвам «Юнацтва», пачынаецца словам з Паслання Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі. У прадмове ўкладальніка гаворыцца аб свецкіх ушанаваннях унучкі Усяслава Чарадзея — паломніка

да святых, чымнасі Усебеларускага жаночага фонду святой Ефрасіні Полацкай і Міжнароднага дабрачыннага фонду Жыватворнага Крыжа святой Ефрасіні. Згадваецца, што ў стварэнні копіі крыжа Лазара Богшы брэсцкаму мастак-ювеліру М. Кузьмічу спрыялі такія рупліўцы, як А. Лук'янчык з ЗША, М. Сулкоўскі і А. Сіпівончык з Расіі.

Увесь змест кнігі Прадславы ўяўляе сабою ўшанаванне мастацкім словам прападобнае Маці нашае, якая яшчэ ў XII стагоддзі спадзявалася на духоўны пён працы сваіх суродзічаў. З усяго напісанага пра пуцыводную зорку беларусаў можна было б скласці багаты

шматтомнік. Выбрана ж тэкстаў на 20 аркушаў, з якіх атрымаліся тры раздзелы. У першы — «Пуцыводная зорка» — увайшла праявілі творы Т. Бондар, В. Іпатавай, В. Ластоўскага, А. Лойкі, А. Петрашкевіча, С. Тарасава. Папярэднічае гэтай сапіднай падборцы своеасаблівы ўступ В. Шалькевіча.

А вось уступ да наступнага раздзела — «Малюся я небу, зямлі і прастору...» — напісаў У. Гніламедаў. Даследаванне традыцыяў Прадславы ў беларускай паэзіі «падсвечваецца» вершамі М. Багдановіча, І. Багдановіча, Р. Барадзіна, А. Бембеля, Д. Бічэль-Загнетавай, Н. Гальпяровіча, С. Грахоўскага, М. Гусоўскага, Л. Дайнекі,

Л. Дранько-Майсюка, В. Жуковіча, Л. Забалоцкай, А. Звонака, В. Зукі, В. Іпатавай, М. Кавыля, Якуба Коласа і Янкі Купалы, С. Лапцкай, А. Лойкі, Е. Лось, В. Лукшы, Я. Мальчэўскай, М. Мятліцкага, С. Панізіна, Л. Паўлікавай, У. Пецкоўскага, А. Пісарыка, Сімяона Полацкага, А. Разанава, Л. Рублеўскай, Л. Тарасюк, Я. Чачота.

Прадмовы І. Багдановіча пачынаецца апошні раздзел зборніка — «Не пакіну вас...» З нарысамі, зса выступаюць тут У. Арлоў, І. Ждановіч, Г. Запарышка, В. Коўтун, А. Кудрашоў з Латвіі, А. Марціновіч і «дачка Украіны» В. Шымановіч, як сказала пра сябе аўтарка нарыса «Беларусь — зямля святая».

3 ГІСТОРЫІ ЗАМАХУ НА У. І. ЛЕНІНА

«ЧЫРВОНАЯ КРОЎ»

Каплан... Вымаўляючы гэтакія, кожны з нас бачыць адно і тое ж: сцэну з кінафільма трыццаці гадоў. Страшная, ашчэрная, уся ў чорным, з раскудлачанымі валамі, скопленая за рукі абуранымі рабочымі, — і ля яе ног, на брусчатцы, правадзі, які сцякае крывёю, але вымаўляе ўладна і цвёрда: «Спакойна, таварышы! Трымайцеся арганізавана!» У саракавяты-пяцідзятая гады імя Каплан было сінонімам барацьбы з касмапалітызмам; у шасцідзятая-сямідзятая — персанажам анекдотаў пра Ільча; у апошнія дзесяцігоддзе — гэта адна з самых прыцягальных фігур «праклятага мінулага»...

ФАЛЬШЫВЫ ПАШПАРТ

На допыце ў наркома юстыцыі Д. Курскага вечарам 30 жніўня 1918 года наша гераіня паказала: «Я, Фані Яфімаўна Каплан, жыла да 16 гадоў пад прозвішчам Ройдман. Нарадзілася ў Валынскай губерні, павета не памятаю. Бацька мой быў яўрэйскі настаўнік. Цяпер уся мая сям'я паехала ў Амерыку». Той жа ноччу, даючы паказанні намесніку старшыні ВЧК Я. Петэрсу, Каплан паведаміла, што «пад гэтым прозвішчам жыла з 1906 года». У пераважнай большасці хрэстаматычных мемуарных крыніц і артыкулаў яна называецца альбо Каплан, альбо Ройдман (іны раз апошняе прозвішча скарачаецца да Ройд). І толькі ў вельмі рэдкіх кнігах — зборніку «На жаночай катарзе», выпушчаным пад рэдакцыяй Веры Фігнер у 1930 годзе, змешчаны невялікі некролаг, у якім зафіксавана: «Ройтблат-Каплан Фейга Хаімаўна (па артыкульным спісе Нерчынскай катаргі, а з п'ярама яе бацькі відаць, што яе звалі Файвель) нарадзілася ў 1888 годзе, яўрэйка, па прафесіі белашейка, адукацыя хатняя. Арыштавана ў Кіеве як анархістка-камуністка пры выбуху бомб, якія яна перавозіла. Прыгаворана ў Кіеве ваенна-папаявым судом 30 снежня 1906 года да беспэрмінальнай катаргі. Катаргу адбыла ў Мальцаўскай і Акатуйскай турмах. У турме страціла зрок. Пазней пад уздзеяннем электрызацыі зрок часткова вярнуўся. Па царскім маніфесце 1913 года тэрмін катаргі скарачаны да 20 гадоў. Вызвалена Лютаўскай рэвалюцыяй 1917 года. Расстраляна ў верасні 1918 года за замах на У. І. Леніна».

Такім чынам, найбольш верагодным прозвішчам Фані-Фейгі Яфімаўны-Файвелеўны трэба лічыць Ройтблат. Сапраўднасць гэтага прозвішча можна, зрэшты, правесці толькі пры дапамозе метрычнага запісу. Але для гэтага патрабуецца ўстанавіць дакладны час і месца яе нараджэння. На жаль, па дакументах Дэпартаменту паліцыі гэта зрабіць складана.

Сярод матэрыялаў справы Асобага аддзела Дэпартаменту «Анархісты. Па Кіеўскай губ.» ёсць рапорт кіеўскага губернатара П. Курлова ад 23 снежня 1906 года: «Кіеўскі паліцмейстар данёс мне, што 22 гэтага снежня, у 7 гадзін вечара, па Валожскай вуліцы на Падоле, у доме № 9, у адным з нумароў 1-й купечаскай гасцініцы, адбыўся моцны выбух. З нумара

выскачылі мужчына і жанчына і кінуліся на вуліцу, але тут жанчына была затрыманая прысутнай публікай і гарадавым Пласкага ўчастка Брагінскім, а мужчына ўцёк. Пры вобшыску ў затрыманай жанчыны знойдзены рэвалвер, «браўнінг», заражаны 8-ю баявымі патронамі, пашпарт на імя Фейгі Хаімаўны Каплан, дзяўчыны, 19 год, мадыстыкі, выдадзены Рэчыцкім Гарадскім Старостам Мінскай губерні 16 верасня 1906 года за № 190, а таксама чысты бланк пашпартнай кніжкі, вокладка якога запэцканая свежай крывёю...»

Мяркуючы па ўсім, пашпарт, з якім тэрарыстка прыехала ў Кіеў і пасялілася ў гасцініцы, быў фальшывым. Не выключана, што ён быў пазычаны Ройтблат у эсэры Фані Каплан — рэальнай фігуры, што праходзіла па адной са спраў Мінскага губернскага жандармскага ўпраўлення ў 1907 годзе.

«НЯДОБРАЯ КВАТЭРА» І «КРЫМСКІ ПРЫСТАНАК»

З сакавіка 1917 года начальнік Акатуйскай турмы паведаміў паліткатаржанкам аб распардажэнні новага міністра юстыцыі А. Керанскага вызваліць з-пад варты беспэрміноўніц Біцэнца, Ізмайловіч, Спірыдонава, Цярэнцьева, Ройтблат і некалькіх доўгатэрміноўніц. Яны ад'езджалі ў арыштанцкіх халатах (іншага адзення не было) на пяці тройках, везучы з сабой кнігі і асабістыя рэчы. Перад самым ад'ездам схадзілі пакланіцца магіле дзекабрыста Луніна. Амаль паўсюль на іх шляху да Чыты катаржны караван сустракалі натоўпы людзей...

Дом № 10 па Вялікай Садовай добра знаёмы масквічам: старажылам — як «дом Пігіт», нашым сучаснікам — як «дом Булгакава». Пабудавана ў ўладальніку тытунёвай фабрыкі «Дукат», які займаў у доме, што насіў яго імя, белытаж. Тут наймалі студыі мастакі П. Канчалюўскі і Г. Якулаў. Тут адбылося знаёмства Сяргея Ясеніна з Айсядорай Дункан. Зімой 1922/1923 года ў доме пасяліўся Міхаіл Булгакаў. Менавіта тут, у кватэры № 5, у сваёй сяброўкі па катарзе, сваячкі домаўладальніка, у красавіку 1917 года спынілася наша гераіня.

З першапрастоўнай яна адправілася падляжыцца і адпачыць на поўдзень, у Дом катаржан у Еўпаторыі. Над ім шэфствавалі мясцовыя арганізацыі сацыялістычных партый. Іны раз насельнікі Дома катаржан наведвалі рабочыя мітынгі і сходы, прысутнічалі на пасяджэннях мясцовага Савета. Летам 1917-га «Крымскі прыстанак» заляхаманіла ад супярэчлівых звестак аб падзеях у Петраградзе. Ф. Ройтблат была адной з нямногіх, хто безагаворачна падтрымліваў палітыку Часовага ўрада.

У жыццёпісу блізкай знаёмай Каплан Фані Стаеўскай, складзеным яе мужам Віктарам Баранчанкам (1892—1980) — да рэвалюцыі анархістам, з 1918 года — камуністам, членам калегіі Крымскай ЧК, а затым «чырвоным дырэктарам», сказана: «З вялікімі вачыма, пышна прычасаная, яна мала

падобная была на агульнявядомы тып нігілісты. Яе можна было прымаць за распаўнелую акушэрку, фельчарку... Няма чаго граху таіць, у многіх выпадках дружбы перарасталі тут, у знойнай Еўпаторыі, у нешта большае. Ад некаторых старых паліткатаржан зацяжарвалі маладыя сацыялістыкі... Адны з такіх сувязяў неўзабаве заканчваліся, а іншыя перарасталі ў трывалыя вузлы на ўсё жыццё. Быў тут раман такі і ў падслепаватай Ройтблат. Імя яе абранніка ў тэксце не названа — аднак лёгка ўгадваецца.

Справа ў тым, што апрача меуараў захаваўся яшчэ адзін расказ Баранчанкі ў літаратурным запісе Сямёна Рэзніка, які працаваў у 60-я гады рэдактарам серыі «Жыццё слаўных людзей»: «Дзмітрый Ільч быў выпівака і веселун. Баранчанка не раз дапамагаў яму выбірацца з вінных склепаў, у якіх Дзмітрый Ільч так напіваўся крымскім віном, што выбрацца адтуль без пабочнай дапамогі яму ўдавалася далёка не заўсёды. Дзмітрый Ільч любіў заляцца да прыгожых жанчын. Асабліва ўвагу ён аказваў Фані Каплан, якая была вельмі прыгожай і карысталася поспехам у мужчын».

Менавіта ваенурач Дзмітрый Ульянаў, малодшы брат Леніна, рэкамендаваў Каплан паехаць у Харкаў да вядомага афтальмолага Л. Гіршмана, пра якога гаварылі як пра сапраўднага чараўніка. А. Коно, напрыклад, пісаў, што «разам з бліскучымі афтальмалагічным дыягназам і прадуманым прагнозам, у Гіршмана былі спагадлівыя, амаль пяшчотныя адносіны да душы пацыента...» Ёсць сведчанні таго, што Гіршман быў прыхільнікам Зігмунда Фрэйдэ.

Што тварылася з душой Фейгі ў Харкаве — загадка. Але загадка, магчыма, вырашальная.

ЯЕ «СІМВАЛ ВЕРЫ»

Вестку аб кастрычніцкім перавароце Каплан успрыняла адмоўна. Але асабліва ўразілі яе крывавае расправы з афіцэрамі і «буржуямі» («Варфаламееўская ноч» у Севастопалі і іншыя) зімой 1918 года. Не мог не абуріць яе і разгон «Учреділі».

Цікавая размова адбылася ў лютым 1922 года паміж членам ЦК партыі эсэраў Д. Данскім і левай эсэрай Бертай Бабінай у Бутырскай турме.

— Скажыце мне, як магло здарыцца, што эсэра Фані Каплан па заданні ЦК пайшла забіваць Леніна?

— Вы так упэўнены, што Каплан была эсэрай?

— Але ж аб гэтым пісалі і пішуць усе газеты — і нашы, і замежныя... І гавораць на кожным перакрываванні!

— Дык вось, міпачка, перш за ўсё ўстанавіць: ніколі Фані Каплан не была членам нашай партыі... Ні на катарзе, ні пазней яе сярод нас не было, і ўвогуле, амаль ніхто, акрамя катаржан-акатуйцаў, яе не ведаў. Гэта першая акалічнасць. Цяпер другая. Яна сапраўды прыходзіла да нас, і менавіта да мяне асабіста, з прапановай паслаць яе забіць Леніна... Помню, папаяў я яе па плячы і сказаў ёй: «Пайдзі ты праспіся, міпал! Ён — не Марат, а

ты — не Шарлота Кардэ... Ты трапіла не па адрасу. Даю добрую параду — выкінь гэта ўсё з галавы і нікому больш пра тое не раскажы!» Ну, потым, як вам вядома, яна, на вялікі жаль, усё ж выканалася сваёй вар'яцкай плані і тым нявала нам нашкодзіла!..

— Як! — адказаў ён на маё маўклівае пытанне. — Вельмі проста! Сабрала юнакоў, такіх жа псіхпатаў, які сама! Зброю, як вы ведаеце, здабыць у той час было вельмі проста. А звярнулі ўсё гэта на нас — так лягчэй расправіцца з тымі, хто не даспадобы. Як бачыце, сядзім вось!..

Найбольш верагодны факт узнікнення самастойнай нешматлікай групы на чале з Ф. Каплан і Уладзімірам Рудзійскім, які да рэвалюцыі быў памочнікам справавода Маскоўскай Пазыковай казны (казеннага лямбарда). З іншых удзельнікаў змовы вядомыя імёны эсэра П. Пялевіна, які адпачываў разам з Ройтблат у Еўпаторыі, і эсэрвучайкай жа спявачкі Марусі (прозвішча не высветлена). Неўзабаве на іх гарызонце з'явіўся вядомы авантурыст Рыгор Сямёнаў, каларытна апісаны Віктарам Шклоўскім у яго «Сентыментальным падарожжы».

Менавіта ён забяспечыў групу Рудзійскага зброяй і звеў Каплан з Данскім.

Аб самым замаху напісана столькі, што нічога новага тут, бадай, і не скажаш. Найбольш пераканавачымі ўяўляюцца вывады, зробленыя ў 1989 годзе амерыканскім даследчыкам Сямёнам Ляндэрсам: «Хто б ні рабіў замах на Леніна 30 жніўня 1918 года, немагчыма ідэнтыфікаваць асобу, што рабіла замах, альбо якую-небудзь групу, якая магла стаяць за гэтым актам... Немагчыма таксама вызначыць, ці была Каплан змоўшчыцай, ці выпадкова апынулася ў той вечар на заводзе Міхельсона ў момант замаху... Змоўшчыкі маглі паслаць яе на фабрычны двор... не страляць у Леніна, а ў якасці своеасаблівага «пушчанага мяса», што адводзіла небяспеку арышту ад сапраўдных забойцаў. Выхаваная на рускай рэвалюцыйнай традыцыі, у якой вышэйшым сведкам абавязку і адданасці была гатоўнасць самаахвяравання, Ф. Каплан (падобна многім да яе) «стала не тэрарыстам-забойцам, а ахвярай самой сябе»...

РЭХА

Сваю прамову на мітынг 30 жніўня Ленін скончыў энергічнай фразай: «У нас адно выйсце: перамога альбо смерць!» Праз некалькі мінут на заводскім двары прагучалі выстралы.

Задумаемся над галоўным пытаннем, што паўстае перад кожным гісторыкам у сувязі з замахам на Леніна: а ці з'явілася б на свет сумна вядома пастанова СНК «Аб чырвоным тэроры», калі б не было выстралаў на двары завода Міхельсона? Да гэтага моманту ўжо хлелася кроў Урыцкага. Раней у Петраградзе быў забіты Валадарскі. 28 жніўня 1918 года на пасяджэнні Петрасавета было аб'яўлена аб замаху (які сарваўся) на Зіноўева. Цэнтральныя газеты канца жніўня — пачатку кастрычніка стракаццяць паведамленнямі аб

усемагчымых змовах. Атмасфера нарастаючай істэрыі ў якасці прэлюдыі да пачатку «якібінскага» перыяду рэвалюцыі — у наяўнасці.

Іншая справа, што ракавыя выстралы ў Леніна і непасрэдна адносіны да іх жанчыны пра прозвішчу Ройтблат (што ў перакладзе значыць «чырвоная кроў») успрымаюцца як ход версіяў аб тым, што Каплан не была расстраляна. Балабанава спасылалася на словы Леніна, сказаныя ёй пасля 30 верасня 1918 года (калі яна прыехала са Стакгольма): «Цэнтральны Камітэт вырашыў, што рабіць з гэтай Каплан...» Пазней «вутка» Балабанавай лятала па палітэраміях і турмах. Многія чулі аб тым, што нехта, маўляў, бачыў Каплан там і там.

Гэтай легендай зацікавіўся адночы нават намеснік наркома ўнутраных спраў Фрыноўскі. Адказы з запытаных ім турмаў прыйшлі, зразумела, адмоўныя. Разам з тым, і ў 37-м, і пазней ішло сапраўднае «паляванне на Каплану». У адной з дзеш у МДБ СССР дакладвалі: «Выяўлена Каплан Фаня Львоўна з мужам Капланам Уладзімірам Аронавічам і дачкой Каплан Марыянай Уладзіміраўнай. Паведамлілі паведамляльнік Ася і крывіца Мышкіна». Хто ведае, колькі людзям каштавала жыццё іх прозвішча. Невядома, праўда, ці трапілі ў сеткі НКУС сапраўдныя сваякі Фейгі Ройтблат. Пытанне цікавае, але рытарычнае.

На сённяшні дзень ёсць тры версіі яе канчыны. Першая выкладзена ў «Запісках каманданта Маскоўскага Крамля» П. Малькова. Другая выяўлена гісторыкам С. Шуміхіным у адной з запісных кніжак В. Кадашава-Амфізатрава: «Аказваецца, яна ўвесь час у камеры маўчала, ляжала на ложка, павярнуўшыся носам да сцяны, і не вымаўляла ніводнага слова. Расстрэл яе быў абстаўлены вялікай урачыстасцю: раптам раскрыліся дзверы і на парогу з'явіліся латышы, што цягнулі за сабой кулямёт... На іх вокліч Каплан устала і моўчкі, не глядзячы на жанчын, што сядзелі разам з ёю, захуталася ў вялікі чорны шаль і пайшла следам за латышамі...»

І, нарэшце, трэцяя версія — мемуары аднаго з латышскіх страпоў: «Я бачыў, як гэта было... Ідзе Паўлік з пісталетам. Побач жанчына, маладая. Чорныя валасы, прыгожая, вочы крыху выпуклыя. Яўрэйкі, калі яны маладыя, вельмі прыгожымі бываюць. Нешта гаварыла, але не ўмала, не. Я думаю, яна ведала, куды ён яе вядзе. Малькоў загнаў яе ў вароты, такія нежывыя, нямыя вароты былі, яны толькі з аднаго боку выглядалі, як вароты. Спецыяльнага месца для расстрэлу ў Крамлі не было. Ён выстраліў разы два... Я думаю, Малькоў расстраляў яе сам, без суда, а дакументы потым аформіў. Ён яе атрымаў, павінен быў, мусяць, завезці некуды, а замест гэтага расстраляў... Было гэта, каб не схлусіць, летам. Пасля абеда...»

Так (ці амаль так) абарвалася зямное жыццё той, якая ўвайшла ў гісторыю пад імем «чырвоная кроў».

УШАНОЎВАЮЧЫ ЯНКУ МАЎРА

ЛЮБІМЫ ДЗІЦЯЧЫ ПІСЬМЕННІК

Янка Маўр — вялікі нацыянальны беларускі дзіцячы пісьменнік. Ён у нашай літаратуры тое, што Майн Рыд і Фенімор Кулер у амерыканскай, Жуль Верн у французскай літаратурах. Пісьменнік узяў беларускую дзіцячую літаратуру на высокі сусветны ўзровень. Яго прыгодніцкая і фантастычная проза выходзіла і захапляла не адно пакаленне беларускіх хлопчыкаў і дзяўчынак.

У музеі Якуба Коласа нядаўна прайшла вечарына, прысвечаная 115-м угодкам Янкі Маўра. Ва ўтульным Коласавым доме сабраліся прыхільнікі і даследчыкі творчасці Маўра, шматлікія госці. Вельмі прыемна, што на гэтай вечарыне прысутнічалі і чыталі творы вялікага пісьменніка і навучэнцы Мінскага педагагічнага каледжа. Увогуле, дружба супрацоўнікаў коласаўскага музея і навучэнцаў каледжа моцная і даўная. Мы не ўпускаем моманту, каб не пабыць тут на экскурсіі, не наведаць выставы і мерапрыемствы, што праводзяцца ў музеі.

Адкрыў і веў вечарыну старшы навуковы супрацоўнік, вядомы

паэт-гумарыст Іван Курбека. Дасціпна і цікава ва ўступным слове гаварыў ён пра ролю Янкі Маўра ў гісторыі беларускай літаратуры, пра пісьменніка як чалавека, а потым даў слова вядомай даследчыцы дзіцячай літаратуры і спадчыны Маўра Маргарыце Яфімавай. Грунтоўна, хораша і цёпла казала яна пра сустрэчы са славутым пісьменнікам, пра асаблівасці яго творчай манеры, нацыянальны характар яго прозы.

Асабліва цікава было паслухаць прысутным выступленні родных і блізкіх Янкі Маўра: яго дачкі Наталлі, зяця Міхася Міцкевіча, унучкі Людмілы Арсеннеўны.

Прысутныя даведліся пра сваяцтва сем'яў Коласа і Маўра — сын Якуба Коласа Міхась жанаты на дачку Янкі Маўра Наталлі.

Выступленні вучоных і ўспаміны родных перамяжоўваліся чытаннем урыўкаў з Маўравых твораў. Народны артыст рэспублікі Павел Дубашынскі па-майстэрску прачытаў урыўкі з апавесці «Сын вады». Вучань сярэдняй школы № 26 Міхась Мішкевіч чытаў урывак з апавесці «Шлях

з цемры». А навучэнкі Мінскага педагагічнага каледжа Кудрыс-цёнак Таня і Мінец Алена пазнаёмілі з фрагментам «Палескіх рабінзонаў» і апавяданнем «Шчаце».

Затаіўшы дыханне слухалі ўсе «магнітафонны» голас самога Янкі Маўра (запіс 1966 года) і яго сына акадэміка Фёдара Фёдарова (запіс 1972 года). Гучала класічная музыка ў выкананні праўнучкі Маўра Васіліны — лаўрэата конкурсу піяністаў 1997 года ў Пецярбургу.

Усіх захапіў сваім майстэрствам Іван Курбека, які таленавіта прамаўляў голасам Маўра, умела падрабляў жэсты, міміку вялікага пісьменніка.

Цікавым і змястоўным было выступленне доктара філалагічных навук Васіля Жураўлёва пра асаблівасці творчай манеры Маўра. А пад заслону сустрэчы ўсіх парадавалі сваім талентам заслужаная артыстка Беларусі Вольга Шутава і ансамбль «Менскі гармонік» у асобах яго кіраўніка Івана Раманчука і салісткі Альы Гоман. Ён майстэрскае выкананне нікога не пакінула абывакам.

Памяць пра вялікага пісьменніка-гуманіста належным чынам умацоўваецца ў Мінску: ёсць вуліца Маўра, музей у сярэдняй школе № 126, яго імя названа бібліятэка, выдадзены Збор твораў у 4-х тамах. Ці не варта парупіцца, каб у Мінску быў адкрыты помнік

любімаму дзіцячаму пісьменніку?

Святлана ХАЦЬКО,
навучэнка 204 групы
Мінскага
педагагічнага каледжа.

НА ЗДЫМКУ: Якуб КОЛАС і Янка МАЎР з унукам. 1950 год.

УСПАМІНАЙМА ПРА ІХ!

ЛІЧЫЛА ДНІ
ЗЯЗЮЛЯ...

...І як жа рана стамілася яна іх лічыць. Як непяпраўна рана...

...Рыгор Семашкевіч пражыў няпоўных 37 год. За такі нядоўгі век паспеў зрабіць нямала рознай, добрай работы... Вершы пачаў пісаць і друкаваць з пятнаццаці гадоў. Спачатку «паблізу ад дому» — у «раёнцы» друкаваўся. А пасля, калі паступіў і стаў студэнтам філфака ўніверсітэта, з'явілася яго імя і ў сталічным ужо друку: «ЛіМ», «Маладосць».

Вершы былі не выпадковай стыхій яюна. Ён нарадзіўся на прыгожай пазычнай зямлі Маладзечаншчыны (в. Дамашы). Тады яшчэ вольна мералі яе лугі і сенажці — над імклівай Віліяй — беларушыня буслы ў чырвоных богах. Абзвоньвалі зранку да вечара пададзі і застрэжы хат і гумнаў стараннічых-ластаўкі. І збавіны ў полі — жыты і аўсы — у пояс кланялася чалавечым рукам...

...Пасля заканчэння ўніверсітэта малады літаратар атрымаў накіраванне на працу ў Сморгонскі раён. У маляўнічую прыгожую вёску Малинава (колькі існавала, раней яна мела назву «Свінкі»... Але «за Саветамі», калі мяняўся «дагары нагамі» ўвесь свет — і ёй далі новую назву: Малинава. Так яно гучала і сапраўды прыгажэй). У раённым аддзеле народнай адукацыі прызначылі яму пасаду дырэктара тамтэйшай васьмігодкі... А пасля зноў была навука — у аспірантуры пры БДУ на кафедры беларускай літаратуры... Была абаронена кандыдацкая дысертацыя... І на гэты раз ён застаўся ўжо на гады ў сценах роднай Alma mater — кандыдат філалагічных навук, дацент — выкладаць беларускую літаратуру ўжо сваім студэнтам.

...За самай першай пазычнай «Леснічоўкай» (1968) паступова зладвалася і больш сталая ўжо лірычная «Субота» (1973).

Яснеюць у душы дагэтуль
І бэз, і нашая зара,
І ранг прыдворнага паэта —
Твайго, каханая, двара.

Не давала спакою і проза. У прыгожай Малинавай нарадзіліся першыя праявіны старонкі — «Лічыла дні зязюля» (1966—1967).

Захоплена-негаваркі і як быццам нешматслоўны, паэт меў здольнасць яшчэ і заўважыць і, як ніхто іншы, дасціпна, а часам і

саркастычна пасмяяцца з нікчэмнай у нашым побыце людской мітусні і тузаніны. Такою з'явілася апавесць «Бацька ў калаўроце» (1976).

Кандыдат філалагічных навук і навуковец-даследчык, Рыгор Семашкевіч паспеў стаць аўтарам такіх грунтоўных літаратуразнаўчых прац і эсэ, як «Браніслаў Эпімах-Шыпіла» (1968), «Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе» (1971), «Світка Буйніцкага» (1974—1975), «Ясень» (1980), «Выпрабаванне любоўю» (эсэ, артыкулы, 1982)...

...Дванаццаць апошніх год аддаў ён сваёй Alma mater — Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту, які выбраў і канчаў сам і выбрала і канчала яго жонка Наташа. Яго папеліца. Ва ўсім яго памочніца і адданая сяброўка.

...Сталі маёва-летнія дні чэрвеня. Не стомленая яшчэ летняй спёкай зеляніна паласкала гарадскія паркі. Ішлі экзамены ў студэнтаў...

...Пасля вярэння ён падрыхтаваў сябе да заўтрашняга экзамена на сваім курсе. Падрыхтаваў, як заўсёды патрабавальна-крытычна: каб усё было як мае быць!..

Нешта збіраўся прабежы вачыма яшчэ — па экзаменацыйнай праграме. Падшоў да расчыненага акна. З асалодай закурўіў.

...У суседнім пакоі даўно ўжо спалі Наташа з Данай-дачушкай.

Відаць, дзіцяці нешта добрае прыснілася, і яно засмяялася скрозь сон — голасна і залівіста... І ён засмяяўся... І зазірнуў у пакой, дзе яны спалі — жонка і дачушка.

У іх акно таксама было расчынена, і ён прыкрыў дачушку лёгкай коўдрачкай, якую яна збіла нагамі і ляжала раскрытая.

— Спіце, спіце... Мае дзяўчаткі! — пшчотна прамовіў ён і вярнуўся ў свой пакой да свайго расчыненага акна...

Што здарылася потым — ніхто не ведае.

Рыгор Семашкевіч пражыў няпоўных 37 гадоў.

Сябры да месца яго вечнага спачыну на Паўночных могілках прывезлі яму з маладзечанскай роднай зямлі мудры камень-валун.

Каб моўчкі гаманілі яны ўдвух...

Алена ВАСІЛЕВІЧ.

ДЗЕЦІ СПЯВАЮЦЬ ПА-БЕЛАРУСКУ

РОЗДУМ ПАСЛЯ ФЭСТУ

Сёлетняя вясна падавала нашай сталіцы цэлы шэраг святаў мастацтва, сярод якіх не згубіўся, а, як мне здаецца, наадварот, вылучыўся першы рэспубліканскі дзіцячы фестываль эстраднай песні «Спяваем з аркестрам». Цягам двух вечароў гаспадарамі філарманічнай сцэны былі таленавітыя дзеці, якім натхнёна акампаніраваў вядомы дзяржаўны аркестр пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга і нястомна падляваў хор «Фэст» 201-й мінскай СШ (дырыжор — Элеанора Старжук).

Адметны штырх: усе песні ў іх выкананні гучалі па-беларуску. Гэта прынцыповая ўмова фестывалю і цудоўны прыклад для пераймання ў драматычнай нашай сітуацыі, калі забыты Закон аб мовах і калі на Беларусь вярнуўся працэс інтэнсіўнай і экстансіўнай русіфікацыі.

На фестывалі выступалі дзеці пераважна малодшага школьнага ўзросту. Да прыкладу, Насці Жук (г. Маладзечна) усяго васьм гадоў, Роме Івашчанку (г. Сморгонь) — дзевяць. Але на сцэне абое трымаліся даволі ўпэўнена. Дарэчы, імі апякуецца кампазітарка Алена Атрашкевіч. Не дзіва, што і песні выконвалі яе — «Жураўліную чараду» і «Мама — наша сонца». Насці дасталася няпроста ў вачкальным плане песня, затое змест ў ёй прэзрысты: дзяўчынка размаўляе з жураўлямі.

— Жураўлі, журавачкі,
птахі мае шчырыя,
што вы чулі, бачылі
ў далёкім выраі!
— Мы радзіму бачылі

у бланкітных снах
і далёкім пачулі мы:
кліча нас вясна.

Пачуццё радасці ад вяртання на радзіму падмацоўваецца прыпевам, дзе ёсць такія словы: «Блізка гнёзды родныя, ціхая вада». Алена Атрашкевіч імкнецца да таго, каб яе вучні-выканаўцы думалі ў песнях, добра асэнсоўвалі вывучанае і даносілі вобразы паэзіі і музыкі да сэрцаў слухачоў. І гэта, як паказаў фестываль, ёй удаецца.

Цешыць, што на свяце дзіцячай эстраднай песні дамінавалі мілагучная музыка, змястоўная і праніклівая паэзія. Эмацыянальна праспявала беларускую народную песню «Ой долам, долам...» Валерыя Валадзько (г. Мінск). Захапленне таленавітай незямной красою адчуваўся ў выкананні «Зорнай начы» Надзея Хадкевіч (г. Орша). Некаторым юным выканаўцам падышлі песні, так бы мовіць, навырост. Алена Ладнова (г. Лепель) сваім спевам ярска перадала карціну завірухі, што з'яўляецца зместам вядомай песні «Завіруха» Г. Бураўкіна і Э. Ханка. Цёпла былі прыняты залаю «Азёры дабрыні» У. Карызыны-старэйшага і Л. Захлеўнага ў выкананні Алены Драган (г. Нароўля), «Белая Русь» Л. Пранчака і В. Раічыка ды іншых. Хоць, вядома, дарослая песня ў вуснах дзіцяці — справа рызыкаўная.

Удалая эстрадная песня — з'ява рэдкая. Дый вельмі нямногія кампазітары ў нас пішуць творы для дзяцей. Ці не таму журы высока ацаніла выкананне Арсенам Чарнамашанцавым (г. Баранавічы) песні «Не жартуй», якую ён стварыў разам з бацькам, даволі

тонка ўлічыўшы свае вакальныя магчымасці. І ўсё ж гэты факт наводзіць на думку, што ў краіне існуе праблема стымулявання прафесійных паэтаў і кампазітараў, каб яны больш актыўна стваралі песні для дзяцей.

Цяпер многіх слухачоў не хваляе праблема эстэтычнага і маральнага ўзроўню песенных праграм. Але ж іх трэба вихоўваць на ўзорах музычна-спеўнага мастацтва. Зазначу, што дужа прыемна было пачуць з вуснаў удзельнікаў гурта «Вясёлка» (г. Мгары) і што таксама выступілі паспяхова, такія словы вядомай песні:

Сорам, дзеўка, сорам, красна,
Позна ўвечары гуляць.

Такая чысціня ў сучасным жыцці рэдка крынічыць на эстрадных пляцоўках краіны!

Заўважу: усе песні на фестывалі прагучалі ў цудоўнай аранжыроўцы кампазітара, скрыпача і гітарыста Уладзіміра Ткачэнка.

Цяпер удзельнікі першага ўсебеларускага дзіцячага фестывалю эстраднай песні рыхтуюцца да выступленняў улетку ў Маладзечна, на прэстыжным нацыянальным фестывалі беларускай паэзіі і песні. Гэтая падзея найперш хваляе энтузіястаў. Дакладна вядома, што Алена Атрашкевіч піша новыя песні для дзяцей. Ёсць у яе цікавая задумка — стварыць добрую песню, якую маглі б выконваць дуэтам Насця Жук і Рома Івашчанка, што добра зарэкамендавалі сабе ў сталіцы. Пажадаем жа ёй і ўсім творцам, што дбаюць пра таленавітых дзяцей, вялікіх поспехаў!

Васіль ЖУКОВІЧ.

СПАДЧЫНА

Любяць бавіць свой вольны час жыхары вёскі Старыя Дарогі ў «Хаце-майстэрні», якая дзейнічае пры Старадарожскім сельскім Доме культуры. Будаваў яе ўсёй вёскай.

Кіраўнік майстэрні Людміла Клюбко і метадыст па народнай творчасці Валыяніна Спадар змаглі зацікавіць і дзяцей, і дарослых народнай творчасцю. Тут кожны знаходзіць сабе занятак па душы: вышываюць, вяжуць, плятуць макраме, спяваюць.

НА ЗДЫМКУ: у «Хаце-майстэрні» заўсёды многалюдна.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ, БелТА.

«НАС КАВАЛІ Ў ПЛАМЕННІ...»

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

партрэтны жывапіс. Сярод карцін гэтага жанру вылучаецца серыя партрэтаў дзеячай гісторыі і культуры Беларусі. Магчыма, штуршком да гэтай апантанай працы быў поспех, што напатак мастака напачатку, у 1973 годзе, калі ён напісаў свой першы партрэт «Бабка Марыя», які быў набыты Беларускай дзяржаўнай мастацкай музеем. Яго адрозніваў ад іншых партрэтаў мастака творчага імпульсу, які ён бліскуча рэалізаваў у партрэце Цёткі «Нас кавалі ў пламенні...» Затым мастак звярнуўся да постаці Францішка Скарыны. Аляксею Марачкіну ўдалося стварыць велічны вобраз слаўтага земляка, пры ўвасабленні якога ён удала, як і ў папярэднім партрэце, выкарыстаў кантрастную гаму цёмна-зялёных і вохрыстых светлых фарбаў. Гэты мастакоўскі прыём у спалучэнні са шматслойным пісьмом мастака прымяняе і ў шэрагу наступных палотнаў. Самы вялікі набытак у партрэце прынеслі мастаку 80-я гады. З-пад ягонага цвёрдага пэндзля выходзяць такія ману-

серыю карцін «Легенды і паданні Беларусі», стварае творы на тэму народных традыцый, святаў і абрадаў. З ягонага фальклорнага цыкла варта згадаць «Гуканне вясны», «У калядную ноч», «Чароўныя арэлі», «Купальскім ранкам», «Купальскія чары» і іншыя.

Адметнай старонкай творчасці Марачкіна з'яўляецца серыя маляваных дываноў. Можна з упэўненасцю сказаць, што на стварэнне гэтай серыі мастака натхніла багатая спадчына народных маляванак, якія шырока выкарыстоўваліся ў сялянскіх хатах у 50-я гады. Яшчэ большае ўражанне на яго зрабілі дываны Язэпа Драздовіча, якія ён сабраў падчас вандровак па сцэніках мастака. Так на палатне, пафарбаваным на чорнае, пачалі з'яўляцца маляваныя дываны Марачкіна. Першы — «Два львы» — выкананы ў лепшых традыцыях народных майстроў. Назвы іншых ярка свядчаць пра тое, што ствараліся яны з думкай пра лёс беларускага народа, яго гісторыю і сённяшні дзень: «Страцім-педзь», «Пагоня», «Францыск Скарына», «Ефрасіння Полацкая», «Паўлюк Баграм», «Бацькоўская хата», «Роздум пра Дзісеншчыну».

Мастак знаходзіцца ў пастаянным пошуку, у пастаянным развіцці. Ён шукае іншыя шляхі для самавыяўлення, смела эксперыментуе. Напрыканцы 80-х ягона палітра становіцца ўсё больш светлай, а побач з фігуратыўнымі творами з'яўляюцца творы авангарднага характару на мяжы абстракцыі і канцэптуалізму. Яны шырока былі паказаны на персанальнай выставе ў 1992 годзе, якая адбылася ў Дзяржаўным мастацкім музеі. Тут аматары творчасці Марачкіна ўпершыню ўбачылі ягоныя разнавольныя працы, праз якія сюжэтнай лініяй праходзіць тэма зімы. Снег. Белы і ў той жа час шматколерны цуд ператварае нашы прасторы ў казку. Гэтая зімовая казка мастака Марачкіна ў карцінах — «Зімовыя прывіды», «Настальгія па беламу снегу», «Плот», «Нябесныя знакі», «Зімовы анёл». З нагоды пераменаў у творчасці мастака Пётра Васілеўскі зазначае: «Доўгія гады ён стрымліваў у сабе авангардысцкія памкненні, падпарадкоўваючы іх сваёй экспрэсіўнай па духу іканаграфіі асветніцтва. Выхад эксперыментатарскай энергіі быў у шырыні тэматычнага і тэхнічнага ахопу: ад гістарычных партрэтаў да дэкаратыўнага маляванага дывана. Цяпер ён можа дазволіць сабе паказацца без «рыцарскіх латаў». І мадэрновы нацюрморт, і жаночы акт не меней патрэбны ў творчасці».

Пачынаючы з гэтых слоў і ёсць згаданая напачатку выстава ў галерэі «Мастацтва». Усе паказаныя тут карціны пабаўлены «літаратуршчыны». Гэта творы высокага асацыятыўна-метафарычнага гучання, выкананыя ў светлай каларовай гаме. Мастак уздымае планку свайго майстэрства на большую вышыню і тым самым спадзяецца на падвышэнне эстэтычнага густу гледача. Экспазіцыя распачынаецца рамантычным палатном «Зімовыя мроі». Мроі, навяныя ўспамінамі дзяцін-

выставе працягваюць незвычайныя па сваёй падачы творы — «Снегавік», «Вакно ў зіму». Гэта вертыкальныя доўгія палотны — каля 150 сантыметраў, якія, як шпалеры, свабодна звісяць на сценах галерэі, падкрэсліваючы яе сучасны еўрапейскі інтэр'ер. Яны не маюць ні рам, ні падрамнікаў. Ляжная тканіна, лёгкая пафарбаваная па краях, гарманічна ўваходзіць у кампазіцыйны пластычны лад усяго палатна. У гэтай манеры зроблены іншыя творы — «Страла», «Знак», «Вакно», «Клетка», «Планета М», «Купальскія мроі», «Без назвы». І зноў — асацыяцыйны, успаміны дзяцінства, калі чалавек найбольш поўна адчувае гармонію з навакольным светам. Праз вакно пустой клеткі мы лавім трывожны і самотны позірк хлопчыка, які нібы прадчувае, што гэтая клетка, малая ці вялікая, чакае і яго. Няма ў жыцці поўнай свабоды. Толькі птушка над клеткай — свабодная, вызваленая ад путаў няволі. Наступныя два творы — «Акт», «Без назвы» — гімн жаночай прыгажосці. На палотнах, экспрэсіўна расквашаных фарбамі, не заўважаеш плоці. Яна, нібы квяцісты луг, запаўняе ўсё палатно зверху данізу. Здаецца, што ёй цесна ў гэтым фармаце, і такое адчуванне, што ўся постаць з высока паднятымі ўгору рукамі нібы імкнецца вырацца з гэтага фармату, як тая птушка. Не выпадкова гэтыя карціны — «Клетка» і «Акт» — у экспазіцыі знаходзяцца побач. Гэтая ж тэма мае працяг у «Купальскіх мроях», а таксама ў акварэлях. Сваю планету, поўную гармоніі, дзе так вольна і прасторна, мастак стварае ў карціне «Планета М». Яна вытрымана ў мяккіх зеленавата-охрыстых фарбах. Ва ўсіх творах адчуваецца цяга мастака да сіметрычна-цэнтральнай кампазіцыі, якая надае ўстойлівасць і раўнавагу.

Сённяшні Марачкін вызваліўся ад путаў той формы, якую засвоіў ад акадэмічнага рэалізму, што само па сабе ў тыя часы давала яму магчымасць ствараць фігуратыўныя кампазіцыі на нацыянальна-гістарычную тэматыку. Зараз, апынуўшыся ў стылі еўрапейскага мастацтва, пабачыўшы свет і паказаўшы сябе, ён вызваляе ў сабе энергію эксперыментатарства і дазваляе рызыкаваць у пошуку ў фарматворчасці, экспрэсіўнасці колеру, а таксама — нечаканых кампазіцыйных рашэнні. Сам мастак так ацэньвае гэтыя пошукі і сённяшняю сітуацыю ў сучасным мастацтве: «На гэтым шляху, магчыма, больш страўтаў, чым набыткаў. Але гэта ёсць натуральны шлях творцы, які не хоча спыніцца ў сваім руху, бо стаяць на месцы ў мастацтве — гэта нават не ісці назад, а прыгнятаць у сабе творчую асобу. Безумоўна, сённяшняе так званае камерцыйнае мастацтва адчувае на сабе дыктат з боку спажывца, які мае грошы, але ў яго не стае дасканалых эстэтычных густу. І часцяком бывае, што твор мае хутчэй таварную каштоўнасць, чым духоўную. Ён становіцца прыкладным да таго ці іншага інтэр'ера. І пры чарговай змене моды на дызайн мэблі і інтэр'ера мастацкі твор рызыкае быць выцесненым новай эстэтыкай. Таму сучаснае мастацтва заўсёды балансуе паміж кан'юнктурай рынку і самакаштоўнасцю».

І ўсё ж, пры ўсёй шырыні свайго творчага дыяпазону Аляксею Марачкіну застаецца мастаком глыбока нацыянальным. І яго пластычна-каляровыя фарматыварэнні маюць сваю адметнасць і адраснасць.

Ірына ЛЯКСЕВА.

НА ЗДЫМКАХ: працы А. МАРАЧКІНА: «Акт»; «Купальскія мроі»; «Клетка».

СУСВЕТНЫ ДЗЕНЬ МУЗЕЯЎ

УГЛЕДЗЕЦЬ У ПАПЕРЦЫ ДАКУМЕНТ ЭПОХІ

Сярод прафесійных і ведамасных святаў Міжнародны дзень музеяў вылучаецца сваёй адметнасцю. Бо менавіта з музеяў для многіх прыходзіць усведамленне багацця і гісторыі, і культуры, і спадчыны народа. Нездарма ў многіх краінах свету, якія атрымлівалі незалежнасць, поруч з дзяржаўнымі сімваламі (гербам, сцягам і гімнам) паўставаў нацыянальны музей, бібліятэкі. Гэтак было ў Ізраілі, Польшчы, Літве ды іншых дзяржавах.

І ў Беларусі музеі застаюцца сёння астраўкамі нацыянальнай культуры, выяўляюць яе павязь з сусветнай спадчынай. Ладзяцца выставы ў Дзяржаўным мастацкім музеі, музеі гісторыі, у літаратурных музеях праходзяць сустрэчы з творчай інтэлігенцыяй, ладзяцца канцэрты і нават спектаклі.

Святочная імпрэза з нагоды свята прайшла ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы. Сабраліся не толькі супрацоўнікі Дома Купалы, але і частыя наведвальнікі — студэнты і вучні мінскіх школ.

Вядомы навуковец Алег Трусаў расказаў прысутным пра гісторыю музеяў у былой Расійскай імперыі, пазнаёміў з першымі прыватнымі і дзяржаўнымі калекцыямі сярэднявечнай Беларусі, што сталі асновай першых музеяў.

Так, род Радзівілаў адметны і тут. Менавіта яны ў Нясвіжы стварылі першы музей. Потым з'явіліся прыватна-адукацыйныя прыватныя асобы, так і дзяржаўныя ўстановы. Прычым, з'яўляліся тэматычныя калекцыі. Адметна тое, што ўсе экспанаты былі альбо з тэрыторыі Беларусі, альбо атрыманы нашымі продкамі ў якасці падарунка, вымененыя. Гэта адрознівае ад так званых каланіяльных экспазіцый, дзе экспанаты — ваенныя трафеі, нарабаваныя каштоўнасці. Зрэшты, з Беларусі многія творы мастацтва і гістарычныя дакументы трапілі ў музеі свету (у Польшчу, Літву, Расію, Германію і г. д.), у большасці падчас ваенных дзеянняў як «каланіяльныя».

Бадай, першым беларускім паводле духу быў музей Луцкевіча ў Вільні (пачатак XX стагоддзя). На жаль, ён праіснаваў нядоўга.

За апошнія паўстагоддзя з'явілася шмат самых розных па тэматыцы і зместу музеяў — пачынаючы ад вялікіх дзяржаўных да раённых, школьных краязнаўчых, а таксама — прыватных.

— Доўгі час нашы музейшчыкі былі самавукамі ў гэтай галіне, — зазначае А. Трусаў. — Не маючы спецыяльнай адукацыі (у лепшым выпадку — філалогія ці гісторыя), усё спасцігалі з кніг і паўсядзённай працы ў музеі. Цяпер жа мы маем магчымасць даваць адукацыю спецыяльную, выходзяць прафесійных музейшчыкаў.

Пра сумяшчэнне, здавалася б, несумяшчальнага — творчасці і музейных экспазіцый — расказаў вучоны сакратар музея Янкі Купалы, пісьменнік Сяргей Панізінік.

— Пройдзе час, і амаль любая паперка становіцца гісторыяй, — сказаў прамоўца, звяртаючыся да маладых слухачоў. — Менавіта з плана хутара маіх бацькоў я даведаўся і імёны сваіх дзядоў, і імёны суседзяў, і іншыя цікавыя звесткі. А з часам пачаў збіраць мэтанакіравана прадметы побыту, дакументы, кнігі. Цяпер маю свой невялікі музей на Дрысеншчыне, у вёсцы Цінкаўцы. Называецца ён «Хатка бабкі Параскі», стаіць на шляху «з варагаў у грэкі». А ў планах — стварыць музей аднаго з заходнебеларускіх мястэчкаў. Гэта Лявонпаль, што на Мёршчыне. Бачыце, як важна ў адной толькі паперцы ўгледзецца яе каштоўнасць.

Гэткую ж каштоўнасць пабачылі ўсе, хто прысутнічаў на вечарыне, калі трапілі на выставу кніг і здымкаў з дароўнымі надпісамі Янкі Купалы, што наладзіў Купалаў дом, а таксама — экспазіцыю да юбілею п'есы «Паўлінка».

Уладзімір ПУЧЫНСКІ-ПІРОГ.

ментальныя творы, як «Вітаўт Вялікі», «Мікола Гусоўскі», «Іван Луцкевіч», «Вераніка і Максім», «Рагнеда», «Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч», «Кастусь Каліноўскі», «Ефрасіння Полацкая», «Сямён Полацкі», «Кірыла Тураўскі», «Размова аб вечнасці. Скарына і Парацэльс», «І кветкі, і хлеб — пазтам. Янка Купала і Якуб Колас» і іншыя. Усе партрэты Марачкіна — кампазіцыйныя. Яны дакладна перадаюць час, эпоху, у якую жылі і тварылі слаўныя людзі зямлі беларускай, дзякуючы шырокаму выкарыстанню ў сваіх палотнах знакавасці і ўмоўнасці. У партрэтным жанры мастак звяртаецца і да сваіх сучаснікаў. Дазволім сабе згадаць тут такія творы, як «Пётра Сергіевіч», «Мікола Ермаловіч», «Зянон», «Зыніч», «Аляксандр», «Леанід Барткевіч». Адзін з апошніх партрэтаў, напісаны да 80-годдзя БНР — «Ваша Ларыса Геніюш», можна было ўбачыць на выставе «Адраджэнне-98» у сутарэннях Чырвонага касцёла Святых Сымона і Алены.

Аляксею Марачкіну плённа працуе і ў іншых жанрах — пейзаж, нацюрморт, тэматычная карціна. Ён імгненна адчуваецца на падзеі, якія выпадаюць у жыцці на нашу долю. Ёсць у яго цыкл твораў, прысвечаных чарнобыльскай трагедыі. Трагедыя, якая закранула літаральна кожнага жыхара Беларусі. Найбольш радыяцыйнага бруду абрынула на родную Чэрыкаўшчыну, дзе нарадзіўся мастак. У самае пекла пры ліквідацыі наступстваў аварыі трапіў сын Ігар, на той год — салдат Савецкай Арміі. У сваіх палотнах на чарнобыльскую тэматыку мастак прыбягае да сюррэалістычнай метафары, з дапамогай якой у творах «Планета Палын», «Палеская мадонна», «Хадора» паказвае твар і наступствы гэтай трагедыі.

Але чалавек жыве надзеяй. І гэтае святло надзеі А. Марачкін падае нам, звяртаючыся да вобраза Божай Маці. Напярэдадні чацвёртых угодкаў чарнобыльскага выбуху ён ахвярна працуе над абразам «Маці Божая ахвяраў Чарнобыля». Гэты абраз, асвячоны ў 1990-м годзе на плошчы Свабоды ў Мінску, мастак ахвяраваў царкве ў Жодзіне. Тут дарэчы згадаць пра інтуіцыйна творцы. Задоўга да выбуху на ЧАЭС, у 1975 годзе, ён стварыў карціну «Касмічная пачвара над маёй вёскай», у якой пануе прадчуванне небяспекі, што навісла над ягонымі роднымі краявідамі. Небяспекі, якую тоіць у сабе навукова-тэхнічны прагрэс.

У сваёй творчасці мастак звяртаецца да беларускай міфалогіі, якой прысвячае

ства: фантастычная і разам з тым нейкая вельмі звычайная птушка на доўгіх нагах, хадуля, хлопчык-летуценнік, што нібыта зачэпіўся за аблокі, і — заснежанае бязмежжа. Прастора... Воля... Чысціня... Стрыманая манахромная гама. Уражаны і натхнёны гэтым характаром, пэст Уладзімір Някляеў напісаў аднайменны верш, які друкаваўся ў «ЛіМе». Зімовую тэму на

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПАРК «БЕЛАВЕЖСКАЯ ПУШЧА»

Мы паведамлялі ўжо, што восенню мінулага года Савет Еўропы прысудзіў нацыянальнаму парку «Белавежская пушча» Еўрапейскі дыплом.

Белавежская пушча — адзін з найстарэйшых і унікальных прыродаахоўных аб'ектаў не толькі Беларусі, але і Еўропы. Пушча занесена ў спіс сусветнай прыроднай і культурнай спадчыны з прысуджаннем ёй статуса біясфернага запаведніка.

Аб неацэннай унікальнасці запаведных лясоў Белавежскай пушчы сведчыць і той факт, што Глобальным экалагічным фондам быў выдзелены грант і пры садзейнічанні і фінансаванні Сусветнага банка рэалізаваны праект «Захаванне біялагічнай разнастайнасці лясоў Белавежскай пушчы».

Супрацоўнікі нацыянальнага парку «Белавежская пушча» разам з навуковымі даследаваннямі праводзяць планамерную работу і па ўкараненню экалагічна бяспечных і энергазберагаючых тэхналогій ва ўсіх сферах дзейнасці.

Нядаўна прадстаўнік Савета Еўропы Жан Марк Мішэль ва ўрачыстай абстаноўцы ўручыў кіраўніцтву Белавежскай пушчы дыплом Савета Еўропы.

НА ЗДЫМКАХ: уезд у нацыянальны парк «Белавежская пушча»; дырэктары запаведніка ў розныя гады М. КАВАЛЬКОЎ, С. КАГАНОЎСКИ, С. БАЛЮК, В. РАМАНОЎСКИ і В. РАМАНАЎ гутараць з цяперашнім генеральным дырэктарам В. ЖУКАВЫМ.

Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ, БелТА.

3 ПАЗЫЧНАГА СШЫТКА

Мікола АЛТУХОЎ

РАЗВЕДЧЫКІ

Пасвятлелі бярозкі,
І крынічка пяе,
Што пралескі пялёсткі
Раскрываюць свае.

Кветкі звонкаю ночкай
Прараслі, расцвілі,
Нібы сінія вочкі,
Вочы весняй зямлі.

Лес шуміць, летуценнік,
Дачакаўся вясны,
І глядзяць са здзіўленнем
На паляны яны.

Лес даверыў дазнацца
Ім на золку, відаць:
Час усім прачынацца!
Час усім расцвітаць!

ЗОРКІ

Кветкі маці-і-мачаі
Ззяюць у гушчары,
Быццам сонечных зайчыкаў
Назбіралі бары.

І святлом іх азораны
Лес, паўночкі вады,
Нібыта мэтэорамі,
Што зляталі сюды.

ЧАРОМХА

Стаяць бярозы нерухома
На ціхім берэзе ракі,
А ў вір насыпала чаромха
Пялёсткі, нібыта сняжкі.

Цвіце чаромха над балотам,
Бялее, поўная святла,
Нібыта новыя сумёты
Вясна для смеху намяла.

Як у сняжынках, ходзяць хвалі,
А на вярбе шчагол пяе:
Зіму, ці што, пашкадавалі!
Што, хочацца вярнуць яе!

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Адыходзіць вясна ў небыццё
пад птушыныя спевы
напеўныя...
Мы не стрэнемся болей
напэўна...

Мы не стрэнемся...
Гэта жыццё...

Нашы стрэчы — кароткія
сны —
прамільгнулі, як казка
чароўная...
Адквітнелі галінкай
чаромхай
у пшчотных
далонях вясны...

Мы не стрэнемся болей нідзе...
Нашы стрэчы — кругі
па вадзе...

З пахам ліпавым лета ідзе...

Мы не стрэнемся
болей нідзе...

Леў КОЛАСАЎ.

ЧЫЯ КАСА
ДАЎЖЭЙШАЯ?

На нядаўнім рэспубліканскім фестывалі «Арт-Галерея-98» у Гомелі вывеліся, што самая доўгая каса ў Беларусі належыць інжынеру «Брэстдарпраекта» Але БОКАРАВАЙ: даўжыня яе 1 метр 65 сантыметраў, што, вядома, не мяжа, лічыць гаспадыня.

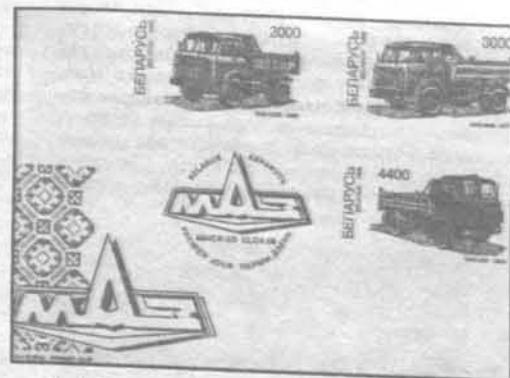
Уладальніцы самай доўгай касы на фестывалі быў уручаны дыплом першай ступені.

Фота Рамана КАБЯКА,
БелТА.

НАВІНЫ ФІЛАТЭЛІ

ПРЫСВЕЧАНЫ
БЕЛАРУСКИМ АЎТАМАБІЛЯМ

23 красавіка беларуская пошта ўвяла ў абарачэнне новую серыю марак. Усе пяць мініяцюраў гэтай серыі прысвечаны прадукцыі Мінскага аўтамабільнага завода. Кожная марка адлюстроўвае пэўны этап станаўлення завода, этапы беларускага аўтамабілебудавання. На марках паказаны аўтасамазвалы — МА3-205, МА3-5549, МА3-5516, МА3-503Б, МА3-5551. Яны вядомыя далёка за межамі нашай рэспублікі. Ні адна будоўля ў былых рэспубліках Саюза не абыходзілася без самазвальных аўтамабіляў Мінскага аўтазавода. Першыя МА3ы, што выйшлі з варот завода ў 1947 годзе, абвясцілі аб нараджэнні беларускага аўтамабілебудавання. Сёння МА3 — гэта адзін з вядучых вытворцаў вялікагрузнай аўтамабільнай тэхнікі нашай рэспублікі. Варта сказаць, што першая марка з адлюстраваннем МА3а была выдадзена ў 1957 годзе. На ёй быў паказаны 25-тонны кар'ерны самазвал МА3-530. Тады ж было выдадзена некалькі канвертаў з адлюстраваннем гэтага аўтамабіля. Адзін з канвертаў, выпушчаны да 900-годдзя Мінска, на сваім малюнку мае адлюстраванне аўтамабіля МА3-500 на фоне горада, які будзеца. Мінскі аўтазавод пачаў выпуск аўтамабіляў з асваення канструкцый аўтамашын Яраслаўскага завода, але ўжо к 1951 году былі створаны свае арыгінальныя мадэлі МА3-503 і МА3-500. Вось яны і паказаны на паштовых канвертах 1970 года.

Да 40-годдзя Мінскага аўтазавода быў выдадзены мастацкі канверт з адлюстраваннем магістральнага аўтапоезда МА3-6422-9389. Новая серыя, выдадзеная рэспубліканскім дзяржаўным аб'яднаннем «Белпошта» і выдавецкім цэнтрам «Марка», сустрэла філатэлістамі рэспублікі з вялікай цікавасцю. Маркі выпушчаны таксама ў так званых малых лістах. На палях малага ліста адлюстраваны сілуэты новабудоўляў і будынкаў горада. На купоне ліста — эмблема МА3а.

У дзень выхаду серыі ў паштовае абарачэнне на Мінскім паштамце праводзілася спецыяльнае памятнае штэмпеле з эмблемай МА3а. Такая ж эмблема — на спецыяльным канверце «Першага дня». Эмблема паказана на фоне нацыянальнага арнамента. Выпушчаны таксама карткі з відамі самазвалаў, адлюстраваных на марках, аматары так званых картмаксімумаў папоўнілі свае калекцыі цікавымі сувенірамі. Аўтарам цудоўнай серыі паштовых мініяцюраў пра Мінскі аўтазавод з'яўляецца мастак Г. Долбік.

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 213-31-97,
213-32-80, 213-30-15, 284-76-56,
213-37-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, зярстанана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 1 835 экз. Індэкс 63854. Зак. 921.
Падпісана да друку 1.06.1998 г. у 12.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.